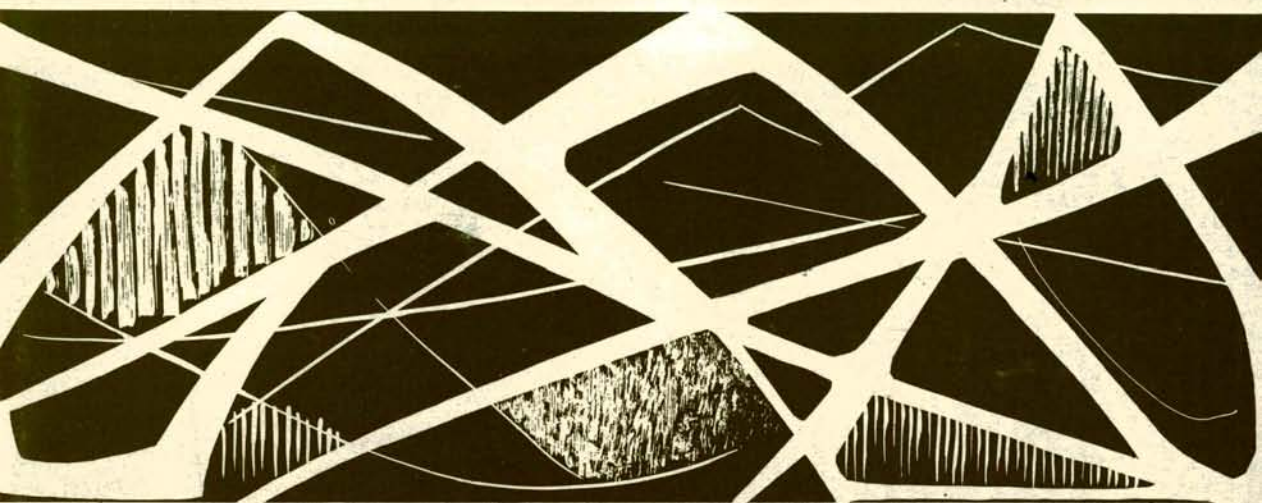

MUNTANYA

**AGOST
1970**

DRAP

Dins la línia
internacional
del vestir joveníssim
acurada selecció

Granvia, 57 Z (Aribau-Muntaner)

[P] Casanova-Granvia

Establiment filial
de Camiseria Bonet. Aribau, 3

BONET

el vostre camiser.

Col·leccions modernes
dins d'un gust refinat
"boutique" per a l'home

Aribau, 3. BARCELONA

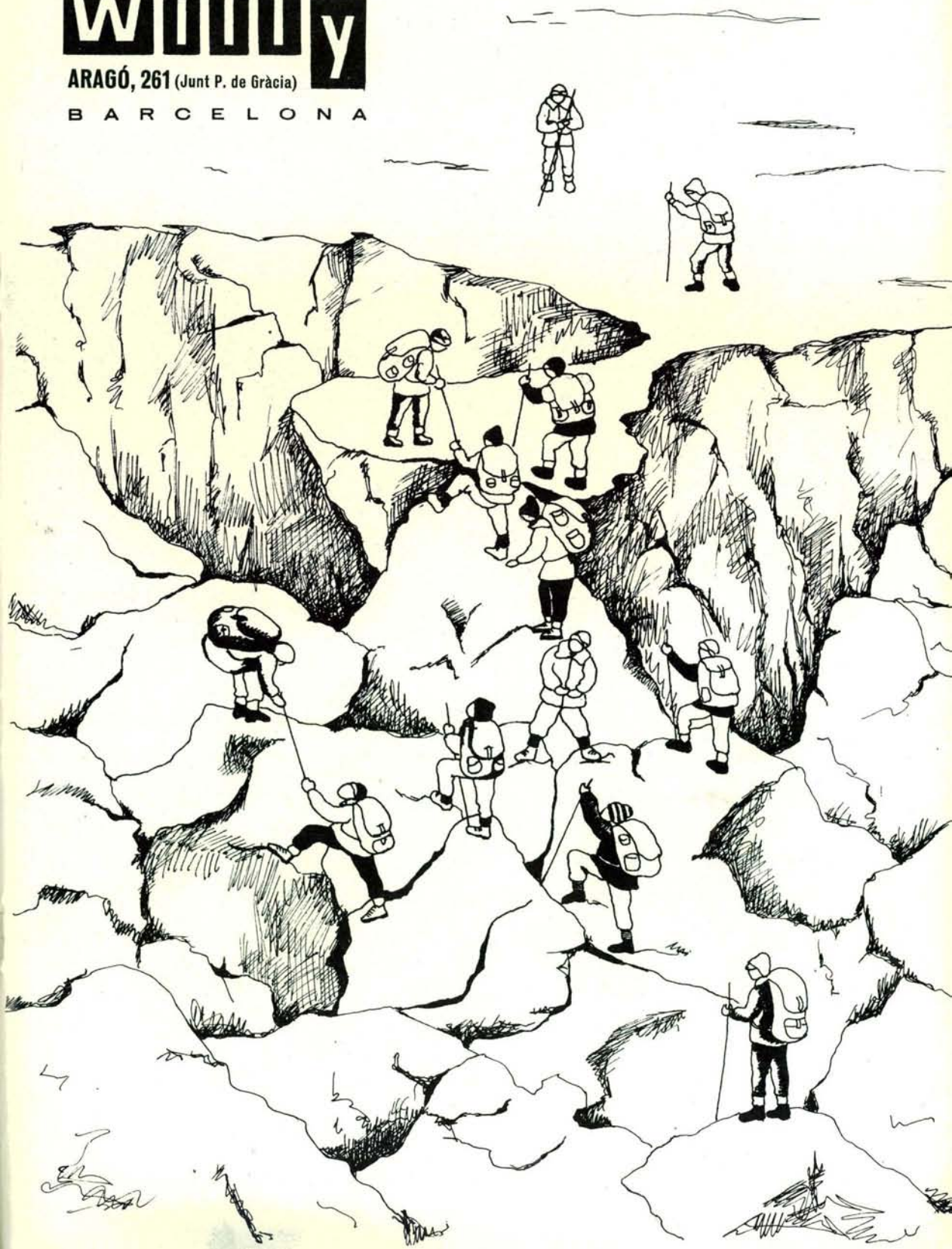
[P] Casanova-Granvia

esports

Witty

ARAGÓ, 261 (Junt P. de Gràcia)

B A R C E L O N A

CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

**SI ANEU
A PESCAR AMB**

VOSTÈ TRANQUIL

STE. RHODIACETA DE LYON

Representant exclusiu
per Espanya LOMBARD, S. A.

Passeig de Gràcia, 42
BARCELONA (7)

d'EL CASERIO, me'n fio!

EL CASERIO

**Per això
és el primer formatge
en porcions
d'Espanya**

Pes en origen: 170 grams

MK
esports
MAÑANES

**l'equip complet
per a qualsevol
esport**

CANUDA, 26 TEL. 232 07 71
BARCELONA - 2
VIA AUGUSTA, 103
TEL. 217 91 88
BARCELONA - 6

MUNTANYA

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

ANY XCIV Nova època

Agost 1970

Núm. 650

Dipòsit Legal B. 546 - 1953

SUMARI

	Editorial	73
Josep Nuet Badia	Els pous de neu del Montseny	75
Gabriel Bas	Evocació dels enyorats anys cinquanta	87
Roger Tarragó i Balagué	XII Rallye d'Esquí. I Internacional dels Pirineus	89
Joan Cardona	El vell muntanyenc	93
	Cerdanya. Agustí Jolis i Ma Antònia Simó	99
Ramon Pujol i Alsina	Flors de muntanya	100
Modest Montlleó i Espasa	El mestre Elisard Sala ha mort	102
	Crònica del Centre	104
	Crònica	105
	Bibliografia	108

Director: Josep Llaudó i Majoral / Consell assessor: Miquel Albert, Jaume Fabrès, Josep M. Gallach, Francesc Gurri, Agustí Jolis / Redacció: August Bernat, Jaume Granell, Albert Jané, Josep Nuet / Publicitat: Lluís Puntis, carrer Bailén, 151, 6è, 2a. Barcelona (9), tel. 257 59 56 / Subscripció (sis números l'any): 125 ptes., estranger: 150 ptes. / Preu d'aquest exemplar: 25 ptes. / Redacció i administració: Centre Excursionista de Catalunya, carrer de Paradís, 10, Barcelona (2), tel. 232 45 01 - 02 - 03 / Impressió: Suimpa, carrer Indústria, 110, Barcelona (15).

EDITORIAL

Xalet Juli Soler Santaló

Han començat les obres per a bastir aquest xalet a Salardú, que portarà el nom del gran pirineista Juli Soler Santaló.

Tots els socis han copsat la transcendència que té, per al CENTRE, que es pugui disposar d'un xalet en un lloc tan estratègic de la vall d'Aran, per a la pràctica de l'esquí a l'hivern i, tostemps, com a centre d'excursions.

Els primers esquís petjaren la vall d'Aran, calçats per Lluís Estasen, Pau Badia i Josp M. Soler Coll (març 1919), i més tard els homes de la Secció d'Esquí i de l'Escola d'Esquí de la Molina hi feren nous curssets de divulgació, que han culminat en la magnífica realitat de l'estol de grans esquiadors aranesos, molts d'ells monitors de gran vàlua.

Juli Soler Santaló recorregué la vall a l'hivern i a l'estiu, i en 1906 publicà la seva famosa guia de la Vall d'Aran, la qual el CENTRE reedità en 1933, corregida i posada al dia per Lluís Estasen i Albert Oliveras. Les

modernes edicions (1961) catalana i castellana de la guia Pallars-Aran, del matrimoni Jolis, estan exhaurides i es troben en curs d'impressió les noves edicions catalana, castellana i francesa de dita obra.

Els campaments d'estiu, els rallyes d'esquí i de muntanya i tot el conjunt d'activitats socials i particulars dels socis a través d'aquesta privilegiada comarca han fet veure clar que hi calia la nostra presència, no sols afectiva, sinó efectiva i social.

Gràcies al suport d'autoritats i particulars de la vall, s'aconseguí la compra d'un terreny a Salardú per aixecar-hi una nova llar social, que ve a augmentar el nostre patrimoni.

El finançament, com tots els socis saben, per acord de l'Assemblea General Extraordinària, celebrada el dia 16 de maig de 1969, recau sobre el nostre esforç, i així hem cercat tots els mitjans normals de financiació, que permetin portar a cap el nostre projecte.

Calia, però, a més, la força de l'aportació particular dels socis, a fi de disposar d'un capital inicial que posés en marxa aquesta obra que tant ens il·lusiona.

A tal fi, fou acceptada en aquella Assemblea la proposta, que consisteix, substancialment, en una aportació de 300 pessetes a canvi de tiquets de pernoctació, vàlids als refugis i als xalets del CENTRE, transferibles entre socis i amortitzables per un valor de 360 pessetes, o sigui amb un 20 % de benefici. (Vegi's majors detalls de dites condicions i característiques del xalet a les circulars per als socis de maig de 1969 i juliol 1970.)

El respecte de la Junta envers els socis ha estat degudament valorat, i així hem vist com molts han adquirit major nombre de tiquets, o bé com, un cop pagada l'aportació, han renunciat al benefici.

Ara que el terreny està comprat i s'han iniciat les obres, de nou recordem als socis que encara no han retirat el tiquet esmentat, que els serà passat al cobrament a la tardor, a fi de completar l'aportació directa dels socis per reunir els cabals necessaris, perquè aquesta obra sigui un fet al proper hivern i perquè, com la Molina, la Renclusa, Ull de Ter i d'altres, esdevingui un motiu de satisfacció i un nou neguit que estimuli el coneixement i l'amor a la muntanya tot recorrent magnífiques pistes d'esquí de descens, ofent esquí de muntanya i ascensions i escalades d'estiu.

ELS POUS DE NEU DEL MONTSENY

per josep nuet i badia

Tots plegats, recorrent el Montseny, hem trobat segurament algunes vegades uns clots excavats a la roca, en llocs enlairats i arrecerats del sol. I, ben bé, no sabem si són sondeigs per a trobar mineral o bé pedreres o carboneres gegants.

Aquests clots o excavacions són els anomenats pous de neu o **poues**, i eren utilitzats per a guardar la neu fins a l'estiu.

El pou de neu o de glaç es pot definir així: «És una excavació seca on es recull la neu per a l'estiu. Està bastida de pedra o maons i té els desguassos a la part inferior del pou» (1).

Ara bé, cal fer alguna precisió sobre què és un pou de glaç i un pou de neu o poua.

Un pou de glaç és un pou vertical, cilíndric, vestit de pedra seca o maons. A l'exterior, sovint té una edificació semiesfèrica amb la porta o portes d'entrada i càrrega i descàrrega. Al mateix temps aquesta edificació servia de cambra d'aire per a mantenir millor la fredor dintre el pou i evitar l'entrada d'aire càlid (2).

El pou de neu era una simple excavació, molt rudimentària. «En el pla de la Calma i punts sobirans del Montseny i Matagalls es veuen poues, que són cavitats no tan amples ni profundes com els pous i que emmagatzemen neu atapeïda que es cobria amb rama...» (3).

D'això es desprèn clarament que era una indústria muntanyenca i, per tant, molt primària.

Carreras Candi també els descriu: «De vegades en lloc de pous hi havien poues o sia pous on s'apilonava la neu i es tapava amb branques d'arbre» (4).

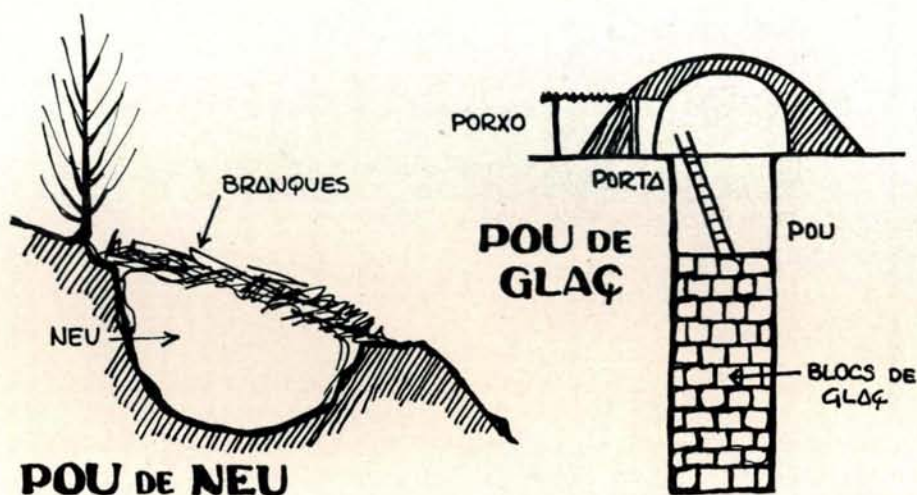
Cal afegir que el pou de glaç generalment ocupava les valls on hi havia un riu i on el terreny pla permetia d'embassar l'aigua en basses de poc fons i deixar-la que el fred la glacés fins a formar un gruix considerable, potser de 30 centímetres.

(1) **Diccionari enciclopèdic de la Llengua Catalana**, Ed. Salvat, 1935, vol. IV, pàg. 57, i també **Diccionari Català-Valencià-Balear**, Alcover-Moll.

(2) Sobre els pous de glaç, veure el treball d'Antoni Gallardo **El glaç natural. Indústria rural que desapareix**, Butlletí CEC. Abril 1933, pàg. 137-142.

(3) **El glaç natural...**, pàg. 138.

(4) **Geografia General de Catalunya**. Carreras Candi, Vol. Catalunya, pàg. 510.

Posteriorment aquest glaç es tallava a una mida prefixada i era empouat separant els blocs del fons i les vores amb branques i palla per evitar pèrdues, els forats que quedaven lliures entre els blocs eren emplenats amb trossets de glaç (5).

La localització dels pous de glaç és força extensa, un document antic (6) ens parla de pous de glaç al Far i Canyamars (on trobem encara topònims com el Pou de Glaç i Can Gel) (7) també parla de pous a Montmeló, Parets, Lliçà de Vall, Llinars del Vallès, Aiguafreda (L'Avencó). I, encara, dels de Moià, Castellterçol i Sant Quirze Safaja, on encara es troben assenyalats al mapa (8), així com els del Montseny i la Calma. També a Begues trobem el topònim el Pou de Glaç i, potser, Serrat del Pou (?) (9).

La llista dels pous de glaç segurament seria molt més llarga però no cal detallar-la més. Ara veurem els pous de neu que coneixem al Montseny —entre la Calma, el Matagalls i les Agudes-Turó de l'Home—, del qual el document citat diu: «En tota la Muntanya hi ha 15 pous...»

N'hi ha un al Pla de la Barraca (1350 m.), al bell mig, i diuen que n'hi ha un altre cap a la Font Clareta (10), jo aquest darrer no l'he vist. A Coll Formic (1140 m.) n'hi ha un altre, en el mateix coll, al vessant del Brull, entre la pista que mena a Serratoses i el corriol que baixa a la font de Bosc i Jover. Aquest pou és una mica ple de la terra que hi porta el desguàs de la pista

(5) **El glaç natural...**

(6) Aquest document antic fa un inventari, raonant les condicions dels pous millors per tal de garantir l'abast de glaç i neu a Barcelona (1770-1780). «Un document interessant», But. A. E. de Badalona, VII, n.º 34, 1937, pàg. 1-6.

(7) **El Corredor**, Ed. Alpina, 1964.

(8) **Cingles de Bertí**, Ed. Alpina, 1967.

(9) **Garraf**, Ed. Alpina, 1966.

(10) Informació dels habitants de Sant Andreu de La Castanya.

quan plou. Té 8 metres de diàmetre i calculem que en tenia uns 2-3 de fondària (11).

També n'hi ha un a l'obaga del Turó Curull (12), sobre la pista de Serratoses a uns 800 metres de Coll Formic (1190 m.). Té uns 10 metres de diàmetre i una profunditat màxima de 3 metres. Segons altres informacions (13), en aquesta obaga —vessant esquerre de la riera de Picamena— anomenada Fageda Seca n'hi ha d'altres, potser dos o tres més, però no els considero segurs perquè no els he vistos, ni sé exactament on estan situats.

En vaig trobar un altre sota Coll Pregon (1500 m.), al vessant de Viladrau, al peu de la pista que puja de Coll de Borderiol. Deu tenir uns 12 metres de diàmetre per 5 de fondària, està situat completament a l'obaga. Prop de la font de Matagalls (1430 m.), entre aquesta i la font de l'Escot, uns metres sota el camí, n'hi ha un de molt ben conservat. Té tot el voltant recobert de pedra seca i és completament cilíndric, té uns 7 metres de diàmetre i uns 5-6 de profunditat. Com a cas curiós puc citar que hi ha crescut un faig dintre i que, per tant, es pot calcular que aquest pou no es fa servir, si més no d'ençà que hi ha l'arbre. Deixant a part aquestes especulacions aquest arbre camufla una mica aquest pou.

A la Calma també n'hi ha un a prop de la Figuera (14).

Salvador Llobet (15) els situa a Puig Drau, la Figuera, a la Jaça del Bellit i a Coll Formic. També en cita uns al S. del Matagalls, entre aquest cim i la font d'en Vila dedicada a Joan Maragall i un altre en un lloc on ha deixat constància en la toponímia: Turó del Pou d'en Sala.

Així mateix, Llobet en situa dos més al massís de les Agudes-Turó de l'Home, un a l'anomenat Serrat dels Pous, també creant un topònim, i l'altre prop de Santa Fe, pels volts de l'avetosa, a uns 1400 metres d'alçada.

A part d'aquests pous trobem també el seu rastre en la toponímia com ja hem vist abans —Turó del Pou d'en Sala i Serrat dels Pous—, també hem trobat (16) els topònims: Turó del Pou i Coll del Pou d'en Bessa, prop de Palestrins, a l'extrem de la Calma a 1150 metres, i fins potser també en procedeix la Caseta de la Neu, prop de la Mora, a la Calma.

Ara bé, tota aquesta indústria rural es va començar a causa d'una necessitat concreta: la de tenir un producte refrigerador per a la conservació d'aliments, medicina i luxe.

S. Llobet escriu que segons Jeroni Pujades, el Montseny proveïa de neu Barcelona, per la comoditat de beure fred (17).

(11) Exploracions amb P. A. Domingo.

(12) M'ho comunicà Albert Ilari.

(13) De Mn. Casanoves, del Santuari de Maria Mitjancera (Font de Faig).

(14) Segons els habitants de Sant Andreu de la Castanya.

(15) *El medio y la vida en el Montseny*, S. Llobet, pàg. 337 (mapa).

(16) *El Montseny*, Ed. Alpina, 1966, S. Llobet, 1/40000, i *Mapa del Montseny*, CEC, 1/50000, 1924.

(17) *El medio y la vida en el Montseny*, pàg. 328.

També llegim que «El pous de neu del Montseny fornien de gel de refrescs, al segle XVII, no solamente la capital (Barcelona), els seus palaus i els seus hospitals, sinó àdhuc un comerç per barques!» (18).

Com podem veure era una indústria muntada mig per luxe mig per la utilitat pública (els hospitals) i que es convertí en una forma de comerç important (l'exportació).

La necessitat que presentava l'obtenció de glaç i neu com a producte refrigerat va obligar a buscar uns llocs on el fred i les nevades permetessin obtenir quantitats suficients per a abastar els centres de consum, però alhora amb les condicions climàtiques calia pensar en el problema de les distàncies entre el lloc productor i el consumidor.

Analitzem una mica les condicions climàtiques del Montseny:

El Montseny és un massís muntanyós amb cims de 1700 metres (Matagalls 1694, les Agudes 1706, Turó de l'Home 1712) i una peneplana (la Calma) amb una alçada mitjana de 1200 metres.

No obstant la seva proximitat al mar (20 quilòmetres) té unes condicions pròpies per produir en els cims (per sobre els 1000 metres) un tipus de clima ja gairebé d'alta muntanya.

Ens donarà una idea molt clara del clima del Montseny un cop d'ull al mapa d'isoametes (llocs del mateix temps de sega del blat) del Montseny (19).

Aproximadament en el nivell de 1000 metres es sega el 22 de juliol (aquest nivell inclou tota la part alta del Montseny: la Calma, Sant Segimon, Coll de Borderiol, Turó de Morou, les Illes, la Castanya).

El 29 de juliol es sega a Sant Marçal i Santa Fe i el 5 d'agost a Sant Andreu de la Castanya i el Cafè.

Ara bé, si comparem aquestes dades amb les del Pirineu, trobarem que a Bellver de Cerdanya, Ripoll i Esterri d'Aneu seguen a mitjan juliol i a Boí i Llavorre (20) seguen a mitjan agost, també a Senet (21). A Setcases i Camprodon i també a Espot i Ribera de Cardós seguen a finals de juliol (22).

Com podem veure comparant les dates de la sega del blat d'hivern al Montseny i al Pirineu, podem arribar a la conclusió que el clima dels cims del Montseny és força semblant al pirinenc.

Caldria fixar-nos principalment en les nevades i les glaçades que s'esdevenen per aquests cims, llur repartiment al llarg de l'any i la seva distribució geogràfica.

El caràcter de les precipitacions és molt important dalt de la muntanya ja que acostuma a ser de neu a l'hivern. I és comprensible perquè amb l'alçada la temperatura no és prou alta per descongelar la precipitació atmosfèrica (23).

(18) Catalunya dins l'Espanya Moderna, Pierre Vilar, Ed. 62, Vol. I, pàg. 323.

(19) El medio y la vida en el Montseny, pàg. 57.

(20) Geografia de Catalunya, Ll. Solé Sabarís, vol. I, pàg. 403 i 417.

(21) Resum de geografia de Catalunya, Pau Vila, vol. VII, pàg. 38-39.

(22) Geografia de Catalunya, Solé Sabarís, vol. I, pàg. 442.

(23) El medio y la vida en el Montseny, pàg. 41.

Vista general del Pla de la Barraca (massís del Matagalls, Montseny) a l'hivern. S'hi distingeix clarament el pou de neu, situat al bell mig. A la dreta, el torrent de Rentadors, poblat de faigs.

Al Turó de l'Home (1712 m.) hi ha una mitjana de 31 dies a l'any de nevada, a Viladrau (820 m.) 8 dies i a la Garriga (240 m.) només 1. La Calma també rep nevades, però no tantes com els cims (Agudes-Matagalls) i la neu s'hi fon més de pressa.

La neu sol arribar als 900-1000 metres, o sigui fins tot el que és la Calma, Coll Formic, font Pomereta, Serrat de l'Oriol, Sant Segimon, Coll de Bordeniol, Sant Marçal, Santa Fe, Collet de Santa Elena. Ara bé, on es sol quedar més temps és fins als 1200 metres, és habitual que s'hi estigui uns 30 dies i més amunt fins a 60 en els vessants de migdia (24).

Salvador Llobet també ens parla del temps en què cauen les nevades més grosses, i diu que solen correspondre als mesos de més precipitació (novembre/desembre i febrer/març) en lloc de fer-ho en els de més fred.

Dades de les precipitacions al Turó de l'Home 1712 m. (25)

Novembre	97'9 m/m.	6'1 dies de pluja	3'5 dies de neu
Desembre	74'7 m/m.	4'6 dies de pluja	5'1 dies de neu
Gener	36'6 m/m.	1'5 dies de pluja	5'5 dies de neu
Febrer	77'9 m/m.	1'5 dies de pluja	6' - dies de neu
Març	89'1 m/m.	2'4 dies de pluja	5'6 dies de neu

Si examinem aquesta taula veurem que en quantitat de precipitació el més de novembre és el major seguit de març, febrer, desembre i després gener, però amb la meitat de litres que desembre.

En dies de nevada el primer és febrer amb 6, seguit de març 5'6 i gener 5'5; després desembre amb 5'1 i novembre 3'5.

Aquestes dades meteorològiques confronten perfectament amb l'antic informe del segle XVIII sobre l'abastiment de glaç i neu (26), que diu: «per tot lo Febrer si Neva si empoharian 3500 Carregas...», el qual considera que el mes de febrer és el millor per empouar la neu, ja que és quan neva més.

Cal pensar que potser al novembre ja empouaven la neu que consumirien fins al febrer, en què tornaven a empouar per tot l'any.

El gruix de la neu caiguda, és molt variable, ja que moltes vegades hi ha nevades sense importància i d'altres que ja ho són més, d'importants. Els gruixos més normals als 1000/1200 metres són de 20 a 50 centímetres i en els cims arriba a un metre.

Queda demostrat que les obagues acumulen més neu i sobretot que és on es conserva millor. En aquesta obaga o cara N. del Matagalls deu ser el lloc on es troben les congestes de què parla el citat document: «La congesta millor y més capàs de la d^a Muntanya es la de Salvador Masmiquel i Ramon Pagès de Viladrau: La qual fou judicada á 975 Carrega de Neu».

Podem donar un cop d'ull a les temperatures i sobretot a les glaçades, ja que per aquest tipus d'indústria són vitals.

Al Turó de l'Home la temperatura mitjana anyal és de 6'8 graus i a Balenyà 12'5 graus.

Les temperatures del Turó de l'Home vénen a ser com les de les Escaldes (Andorra) (27), quant a distribució al llarg de l'any, però una mica més baixes. Això ens torna a demostrar el caràcter d'alta muntanya dels cims del Montseny.

El perill de glaçades al Turó de l'Home va des del 27 setembre al 28 maig amb 118 dies de glaçada i a Balenyà del 17 octubre al 15 abril amb 100 dies de glaçada (28).

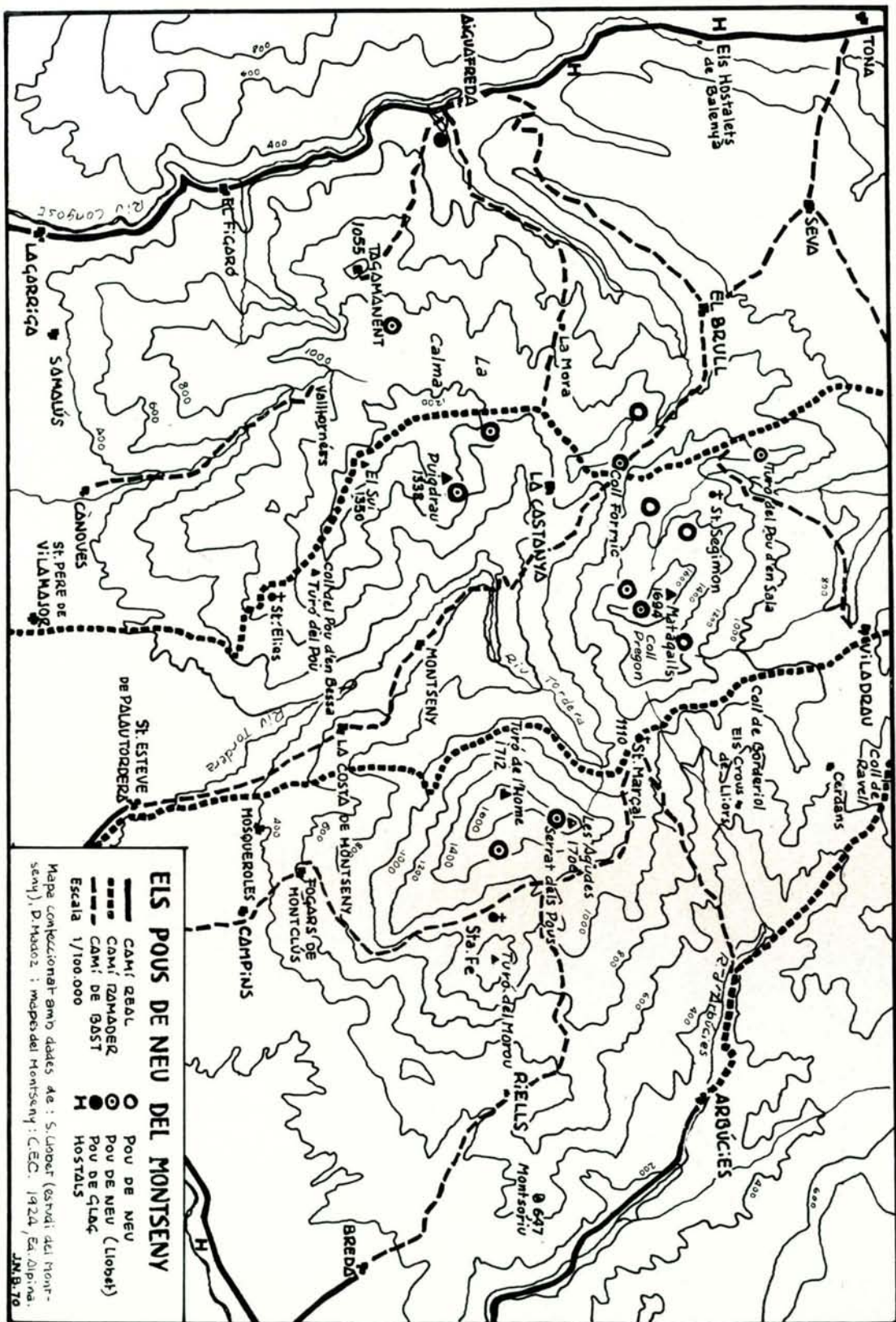
Ara bé, probablement a la Calma i a les valls del Congost, les temperatu-

(25) El medio y la vida en el Montseny, taula de la pàg. 472 (apèndix n.º 2).

(26) «Un document interessant».

(27) Geografia de Catalunya, Solé Sabarís, vol. II, pàg. 136.

(28) El medio y la vida en el Montseny, pàg. 64.

res no deuen ser tan fredes. Balenyà dona aquestes dades a causa de les inversions de temperatura, però cal pensar que també es deuen produir. Gràcies a aquests freds el pou de glaç de l'Avencó a Aiguafreda treballava de valent.

Hem procurat donar una visió dels factors climàtics del Montseny d'una manera poc matisada, per tal que es veiés més aviat els tipus extrems, la cruesa de l'hivern del Montseny.

Els cims presenten un medi propici per a l'establiment de pous de neu a causa del clima descrit, amb força seguretat de poder treballar gairebé sempre en la conservació i exportació de la neu.

Aquest aspecte de seguretat en unes condicions climàtiques mediterrànies és molt important, ja que tot el clima mediterrani està subjecte a variacions importants en les pluges i temperatures, que en els pous de glaç del Vallès havien perjudicat ja algunes vegades l'empouada de glaç per manca de fred a l'hivern, en els pous de Lliçà de Vall, Montmeló i Parets (29).

La capacitat dels pous i les congestes també és un factor importantíssim per veure el volum que tenia tota aquesta indústria.

En el document citat diu això: «...los millors (pous) son los 7 que te Dn. Anton de Fluvià y en especial los 5 son de bon Empohar; per que la Neu si manté à tot vol, y per tot lo Febrer si Neva si empoharian 3500 Carregas (30)». Veiem que a cada pou d'aquests hi caben 700 càrregues, ara bé, aquests són els millors pous, n'hi ha d'altres on potser només n'hi caben 400. I segueix: «...y ab les 2 Congestas, que te bones 300 Carregas, que amb tot

(29) «Un document interessant».

(30) Una càrrega és una mesura de pes, és el que pot dur un matxo, equival a uns 120 quilograms.

foren 3800 Carregas». Aquestes 3800 càrregues de què parla són les que es poden aplegar en els pous i congestes propietat d'Anton de Fluvià, que podien ser interessants per comprar-les o arrendar-les per a l'abastiment de la Ciutat de Barcelona.

Comptem que al Montseny hi ha 15 pous i que poden aplegar fins a 400 càrregues de neu cada un, tenim un volum de 6000 càrregues, a part de les congestes. Aquesta quantitat que hem calculat és baixa, però cal tenir present les minves que experimentava la neu encara dins el pou, que devien ser molt considerables, sobretot en aquestes poues que estaven tapades només amb branques d'arbre.

«La Congesta millor, y més capàs de la d^a Muntanya es la de Salvador Masmiquel y Samón Pagès de Viladrau: La qual fou judicada à 975 Carrega de Neu».

Cal pensar que al Montseny hi ha moltes congestes i que naturalment no totes deuen contenir la mateixa neu. Just més amunt hem vist com una congesta d'Anton de Fluvià contenia només 150 càrregues.

Parlant de congestes veiem el que diu el document: «La Companyia dels Impressaris gastà en un any 13 Pous y 26 Congestas plenas de Neu de la Montanya de Monseny...»

Aquestes 26 congestes probablement devien reunir unes 3500/4000 càrregues, no ho podem saber perquè no en sabem la capacitat, però cal comp-

Una vista del pou de neu del Pla de la Barraca (massís del Matagalls) a l'estiu. La comparació amb les diverses persones que hi ha a la vora permet de fer-se càrrec de les seves dimensions.

tar que deuria ser una quantitat molt variable segons les nevades i els freds de l'any. Amb tot, 26 congestes són moltes congestes.

La capacitat d'emmagatzematge de neu del Montseny era força important. No tenim dades concretes i les que hem calculat que foren 10.000 càrregues ens semblen molt vagues i per tant tenen només el valor d'una hipòtesi. Si més no, ens semblen una mica baixes.

El fet d'empouar la neu o el glaç presentava una dificultat per la previsió; ja que es treballava amb una demanda inconeguda quan diu: que cal fer una abastament llarg en previsió d'un «Estiu molt rigurós, o be algun Embarch, o altre lance impensat de consum extraordinari per evitar lo perill de que no cortejas la provisió» (31).

Naturalment si el glaç o la neu dels pous s'acabaven no sabien on anar a buscar-ne, ja que no n'hi havia enlloc.

Parla d'un consum extraordinari quan diu que el 15 d'octubre de 1759 desembarcà a Barcelona el Rei Carles III i es gastaren de 6 a 7000 càrregues de glaç.

Cal pensar que aquestes 6-7000 càrregues, foren el consum de tot aquell any, quan el citat document com a conclusió de l'inventari diu: «En vista del sobre expressat per lo abast de l'any, si apar bé, se podria provehir à fins à 6000 Carregas de Glas à treta de Pou; perque lo faltar 100 Carregas podria donar un gran disgust; i quedar mal...» i segueix que si sobren 1000 càrregues, el cost d'empouar-les no serà gaire elevat, a part que servirien per l'any que ve.

Després cal calcular que no és el mateix comptar les càrregues a «treta de pou» que un cop arribades a domicili, ja que experimenten una reducció molt forta: «És certíssim que quan lo Arrendador del Abast de la Neu ó Glaç ha de Vendrer Neu te excesivas perdues, per rahó de la moltras minvas perque segons se té experimentat tres Carregas, se redueixen a dos» (32).

Aquí diu que la neu minva un terç, segurament el glaç no minvava tant, ja que dura més que el glaç artificial.

El transport era un altre factor importantíssim en aquesta indústria. Donat el lloc muntanyós, els camins eren dolents, tots els que recorrien la muntanya eren de ferradura. Un dels principals camins del Montseny és el que va de la Tordera al Congost per Coll Formic, en el segle passat era de ferradura (33). Sembla que deuria ser molt transitat, ja que travessa un nucli de diversos pous de neu.

Seguint el Congost i la Tordera-Mogent-Besòs hi havia «camins rals» apertes per carruatges. Llavors tot el transport a bast era només d'aproximació a les carreteres.

També arribaven carruatges a Arbúcies i, sembla, a Viladrau (34).

(31) «Un document interessant».

(32) «Un document interessant».

(33) **Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de Ultramar**, Pascual Madoz, Madrid, 1848, vol. IV, pàg. 467.

(34) **Diccionario...**, P. Madoz, vol. II, pàg. 463-464, Viladrau.

El pou de neu de l'obaga de Coll Pregon (massís del Matagalls) a l'hivern, amb una nevada de 60 cm. de gruix. Tot el vessant és cobert de faigs.

La durada del viatge era també molt important i calia fer-lo com més ràpid millor. Precisament d'aquí vénen les minves tan importants. Per anar de Barcelona a Can Coll de Lliçà de Vall i tornar, un carro estava 24 hores. De Castellar del Vallès a Barcelona per fer dos viatges estaven tres dies i calculaven que si ho feien amb diligència en podrien fer una cada dia. Per anar a l'Avencó des de Barcelona estaven un dia i un altre per tornar.

Un carro carregava una càrrega i mitja, uns 180 quilògrams.

No sabem clarament si feien el transport de dia o de nit. Cal suposar que el feien de dia, si no ho diria, ja que en aquelles èpoques hi havia molts perills en els viatges i transports (35).

També és interessant pensar com portaven el glaç i la neu. Primer caldria un recipient (una portadora per la neu?) que tingués desguàs, o un sac, també un recobriment de palla i trossos de glaç perquè la neu o el glaç no toqués a les vores, i tot això ben tapat amb branques, sacs, sarrions i mantes. Només cal imaginar-se la llargada del viatge i les condicions del transport per comprendre les minves del 30 % en la quantitat del glaç carregat.

Tot aquest tragar glaç i neu portava tota una sèrie de «traginers» amb els seus corresponents carros i matxos. Si el Montseny emmagatzemava 10000 càrregues, el fet d'exportar-les representa fer 10000 viatges a bast i altres tants de tornar i a part fer-ne uns 6000 de carro. Per tant encara que aquesta expor-

(35) «Un document interessant».

tació es fes durant tot l'any aquesta feina portava un veritable estol de cavalleries, carruatges i homes dedicats a aquests transports.

Els mercats que tenia el glaç i la neu, en certa manera estaven limitats per un temps mínim de transport. Ara bé, pot ser que el consum de neu fos més primerenc. També caldria pensar que la neu fos de consum més local o sigui dels pobles dels volts del Montseny; així i tot, en baixaven a Barcelona.

Barcelona era el gran centre de consum, com a ciutat gran i com a port important, ja que, segons sembla, es realitzaven embarcaments.

L'exportació per mar també és descrita en el citat document que parla de la impossibilitat d'aconseguir glaç dels pous del Far i Canyamars a causa d'això: llurs amos «s'empenyaven per 4000 carregas de Glaç per embarcar a Mataró per los obligat ab lo Abast de Cadiz», a part de l'abast de Mataró amb 400 i d'altres pobles de la costa.

Així ens ho diu també Pierre Vilar que els pous de neu del Montseny fornien de glaç de refresc no solament a la capital, sinó àdhuc un comerç per barques! (36).

De manera que encara que existissin uns pous amb una àrea d'exportació relativament petita (com l'Avençó que exportava des de Manlleu fins a la Garriga) d'altres exportaven per mar i a distàncies importants. No sabem en quines condicions ho feien, cosa que seria molt interessant de conèixer.

També sabem que a Barcelona gravaven l'entrada de glaç i neu amb un impost.

A l'any 1765 el quintar de neu de la Calma va costar una mica més d'una lliura.

També sabem que els propietaris dels pous del Montseny volien preus alts per la neu i el glaç i que amb el document citat es feia un inventari raonant els criteris per a poder arrendar altres pous o bé comprar-los per a l'abast de la ciutat de Barcelona a fi de no dependre de les condicions que imposaven aquests propietaris i així poder-los fer baixar els preus.

Hem pogut veure una mica el que havien estat els pous de glaç i de neu, aquests del Montseny ja no deuriem treballar a partir del segon terç del segle XIX (37), els de Moià i Sant Quirze Safaja van treballar fins l'any 1917 (38) i el de l'Avençó va plegar en 1932 (39).

Aquesta indústria muntanyenca ha estat completament arraconada per la moderna indústria frigorífica davant la qual no té raó d'existir.

(36) Catalunya dins l'Espanya Moderna, P. Vilar, vol. I, pàg. 323.

(37) El medio y la vida en el Montseny, S. Llobet, pàg. 330.

(38) El glaç natural..., pàg. 137-142.

(39) El glaç natural..., pàg. 137-142.

EVOCACIÓ DELS ENYORATS

ANYS CINQUANTA per gabriel bas

Vaig sortir al carrer i vaig trobar un amic. Fa goig de trobar un amic pel carrer, avui que pel carrer només es troben cotxes. De moment semblava difícil d'encetar la conversa; una mica la problemàtica de l'infant davant d'una plata de dolços que no sap quin triar. No era vàlid de presentar un tòpic. Tenim tantes coses en comú! Però costava de trobar el cap a partir del qual poder descabdellar la troca. Ni caldria dir-ho; aviat vam trencar el glaç, la conversa es va fer fluida i no trigà gaire a sorgir l'evocació dels abundosos dies d'excursió que havíem fet plegats. Que havíem fet, remarco. Però ara, què? Quant de temps fa que hem penjat la motxilla?

Jo tinc els meus arguments. Arguments suats, val a dir-ho. La família, la feina, les obligacions socials, les «blegadisses» (paraula que identificàvem amb les frontisses imaginàries de les articulacions, base de la nostra agilitat, que ens permetien de portar a terme amb èxit ambicioses sortides) que grinyolen més del compte... Per sort, la televisió no forma part dels arguments. Res, noi, no és precisament la davallada, però potser sí que hem llançat l'àncora a l'aigua mansa del port de la rutina quotidiana. Però, tu, solter, sense obligacions massa feixugues, vinculat en tot moment als ambients que segueixen el batec del país, aquest país que ens omplia els ulls i el pit quan el recorriem amb passa ferma, ¿com t'és possible de defugir el crit de la muntanya que ens va ajudar a conèixer el terror amb tota la seva grandesa i totes les seves misèries? ¿Et queixes de l'egoisme i la falsia que es respira al moll de l'os d'aquesta societat de consum en què vivim immersos i rebutges l'oportunitat de purificar l'esperit abeurant-te en les deus pures de la terra? Recorda les lliçons que hem recollit en el nostre peregrinar. Les pedres del passat que s'alcen desafiant el temps, ens han estat testimoni de la nostra història. L'home incontaminat, pastor solitari lluny de l'últim racó on el foc crema tot l'any, ens ha fet creure en la simplicitat i en la puresa dels humils. El cicle de la naturalesa, renovat any rera any, ens ha fet comprendre l'abast i la magnitud de la vida. L'esforç oposat a les dificultats d'una ascensió o a les maltempsades ens ha fet sentir més homes. Ens hem sentit solidaris d'una humanitat peregrina, ajuntant les nostres veus a d'altres, entorn del foc, una nit quieta, en un refugi allunyat del bullici de la civilització. És que ja no et crida aquest món?

L'esbós de tots aquests interrogants ve a ser com un tast del que representava l'excursionisme per a nosaltres. Quan dic nosaltres, parlo dels qui vam deixar l'excursionisme actiu ja fa més d'una dècada. Les meves circumstàncies em va obligar a trencar motlles, a canviar de rumb. Però aquest no és el cas del meu amic. La inèrcia l'havia d'haver mantingut immers en el medi. Què va frenar-lo, doncs?

Suposem que és ell qui parla. Aquell món ja no em crida, perquè de fet aquell món ja no crida, aquell món ja no existeix. Les pedres hi són, però serveixen més aviat d'eco als crits dels passants i als clàxons dels vehicles, que no pas a l'evocació de temps pretèrits. L'home incontaminat ha abandonat arreus i bèsties, quan no ha venut el tros a una urbanitzadora i ha refet la vida en un indret més populós. Aquell pastor que solia parlar en llenguatge rústec, però ple de poesia, del rierol, de la pastura, de les tempestes i les allaus, de l'isard o el senglar; aquell que us feia sentir el batec de la muntanya, ha desaparegut de la geografia, car ara és corrent que els pastors siguin forasters. Viure a la muntanya amb el bestiar és una feina massa dura que els indígenes rebutgen. El cicle de la naturalesa es refà, sens dubte, però el pas de les excavadores fent pistes arreu, o els murs de ciment de les rescloses sembla que li disputin el terreny. El nostre esforç a vèncer qualsevol obstacle sembla que no tingui sentit en una societat on tot és ofert ja resolt; d'ací ve que l'egoisme imperi i tothom faci la guerra pel seu compte. L'equilibri social es fa enseyant l'estaca, en comptes de trucar a les consciències. El foc ja no crema en la quietud d'una vall feréstega i no es troba ni per record un pam de terreny allunyat del bullici, si més no dels transistors. Aquell món ja no em crida; aquell món del qual coneixíem el batec i acollia el nostre, va morir d'ofec.

Sense dubte, el meu amic té una bona part de raó. La fascinació que aquell món exercia sobre nosaltres ha esclatat en mil bocins. Tanmateix, el món d'ara és el d'ahir i, si més no, el seu hereu immediat. No hem de voler ser massa exclusivistes; el món evoluciona. Sapiquem servir tota la fascinació que el món d'ahir exercia en nosaltres, però siguem oberts als nous corrents. L'avui, amb tota la seva càrrega de problemes, fascina sens dubte els qui s'hi enfronten amb joventut, optimisme i empena. No vulguem ser exclusius d'una litúrgia mundana de sabor gregorià, posem pel cas. Pensem que també, aquesta litúrgia pot tenir un sabor «hippy». Hi ha moltes maneres d'entendre la vida. Suposo que la joventut excursionista d'avui, té els seus punts de vista sobre el particular. És lògic que a partir del seu planteig la situació es marqui les seves fites i, de mica en mica, prengui cos una altra mena de fascinació que donarà sentit a tots els seus anhels. El sol surt cada dia per a tothom. Per a mi també, encara que per a rodar món em serveixi més del cotxe que no pas de les cames. Ben mirat no per això deixo de servir, com un foc sagrat, el testimoni fascinant d'un món que m'oferia, generós, el seu bleix vivificador, quan feia de rodamón amb la motxilla a l'esquena. Com podria ser altrament, amb l'enyor que em desperta el seu allunyament?

Tarragona, 3 de juny de 1970.

XII RALLYE D'ESQUÍ

1er internacional dels pirineus

per roger tarragó i balagué

Una vintena d'equips s'aplegaren al voltant de l'Enric, quan ja avançat el matí del dia 16 de maig d'enguany va donar la sortida d'aquesta nova edició del **Rallye** d'Esquí. Tot un any de treball havia estat el prefaci de la prova que anava a començar. Els vint equips participants representaven les federacions i les entitats de fora invitades a participar en aquest **Rallye**, segons la classificació obtinguda en les anteriors edicions. Així, doncs, a part dels 12 equips catalans, n'hi havia 3 de Castella i, per primera vegada, 3 representants del C. A. Italià, 1 del Sci Club Torino i 1 del C. A. Francès.

La sortida de la primera etapa es donà a Pla de l'Estany, i en el seu recorregut havien de pujar al Coll de Paderna per arribar a la Renclusa, on finalitzava aquesta primera jornada. El pas del coll no podia ser més desolador; a la cortina de neu que queia sense interrupció s'unia una espessa boira, que féu que els equips estrangers reclamessin a l'organització la presència de «le soleil de l'Espagne»...

A la tarda del mateix dissabte, mentre quatre controls del dia següent pujaven enmig d'una tempesta de neu al coll de la Rimaia per passar la nit, es va realitzar la prova del descens en baiard. Va ésser la Federació Espanyola qui ens va aconsellar d'incloure dins el reglament del **Rallye** aquest descens, a fi de donar-li un al·licient de més i augmentar la selectivitat dels participants, a despit que així va agafant un caire cada vegada més competitiu, en desacord total amb la mentalitat de tot muntanyenc i en especial amb la del nostre Centre.

L'endemà, diumenge, el mal temps continuava. Malgrat tot, a les sis del matí, tots els participants es varen començar a enlairar envers el Coll del Portilló Inferior, per intentar cobrir el recorregut programat, és a dir, l'ascensió a la Maladeta Oriental i l'Aneto. Quan els controls que havien passat la nit al Coll de la Rimaia començaven a baixar en direcció al Portilló Inferior per donar el pas als equips, vam descobrir enmig de la boira una llarga filera d'esquiadors que semblava ben bé un enorme centpeus. En Toni Villena, que en aquells moments era el capdavanter, ens va dir més tard que amb la boira que hi havia era totalment impossible d'orientar-se, ja que tots els punts de referència existents havien desaparegut. Amb aquesta perspectiva ens posàrem en contacte amb la Renclusa i es va decidir de suspendre la major part de l'etapa, i reduir-la al descens fins el Pla d'Aigualluts, per pujar finalment al refugi.

A les deu del matí ja estàvem els equips de retorn a la Renclusa, després del, dintre de tot, meravellós descens fins al Pla. La perspectiva de passar el dia tancats al refugi no era gens agradable per a ningú, per la qual cosa es va decidir d'organitzar el Gran Premi de la Renclusa. Aquest premi, primer dels celebrats al marc de les Maladetes, va consistir en un Slalom Gegant, en què els tres components de cada equip baixaven encordats. No cal dir que amb la perspectiva dels premis que l'organització havia promès als guanyadors (la prova estava totalment fora de la classificació del **Rallye**), els equips es van llençar costa avall amb totes les seves forces i consegüents espectaculars caigudes.

El tercer dia del **Rallye** estava dedicat a l'ascensió a la Maladeta Occidental i a la Dent d'Alba. Novament, però, la jornada fou suspesa a causa de les inclemències atmosfèriques. Així, doncs, els 17 equips que encara restaven en prova es limitaren a pujar al Coll de Paderna, per a baixar fins a Pla d'Estanys, on acabava el **Rallye**.

Vista panoràmica del massís de la Maladeta, després de les nevades hivernenques, escenari del XII Rallye d'Esquí. Malaauradament, el bon temps que va permetre, en una ocasió anterior, de captar aquesta vista, no va afavorir aquesta prova ja tradicional. (fotografia: Llaudó)

Realment, el bon temps fou el gran absent de la competició; ara bé, la seva absència fou acompanyada per un fet de tanta importància com el cel blau i la lluïssor del sol: l'agermanament que va regnar en tots moments. No podem estar-nos de recordar amb joia la gran vetllada de diumenge al vespre, acompanyada per les cançons dels companys italians, que si no tenien la profunditat i el sentit de les nostres cançons catalanes, tan ben dirigides per l'amic Ramon Pujol, varen trencar d'una vegada el deix de malhumor que causà el mal temps i feren esglaiar més d'una vegada les nostres esquiadores.

A can Sayó, de Benasc, es procedí de nou al tradicional repartiment de premis acompanyat d'un agradable vi d'honor ofert a tots els participants, cloenda d'aquesta nova edició del **Rallye** d'Esquí que, tal com va demanar en aquell moment el senyor Martínez Massó, president de la Federació Catalana, esperem que l'any vinent puguem repetir a la Maladeta amb un temps que ens permeti a tots de gaudir de la muntanya.

Davant el refugi de la Renclusa, els participants al XII Rallye d'Esquí, es disposen, malgrat l'espessa boira baixa, a treure el màxim partit possible de la jornada.

Classificació oficial del XII Rallye d'Esquí, I Internacional, dels Pirineus

Medalla d'or: Unió Excursionista de Catalunya (Jordi Pessarrodona, Arnau Blanch i Marcel Arigüen), Club Alpino Italiano, de Sesto (Mario Bianchi, Sergio Bigarella, Ercole Gervasoni), Federación Castellana, de Madrid (Carlos Muñoz, Jerónimo López, Juan Berlanga), Club Alpino Italiano, de Fior de Roca (Camillo Onesti, Gildo Bassaneti, Bruno Zamboni), Club Alpin Français, de Niça (Maurice Andries, Robert Schoepff, Emilienke Admenge), Club Alpino Italiano, de Salò (Egidio Bosio, Silvano Pellegrini, Giovanni Trenti). **Medalla d'argent:** Centre Excursionista de Catalunya (Eustaqui Giralt, Josep M Saura, Manuel Sánchez), Agrupació Excursionista de Catalunya (Antoni Vil·lena, Ferran Casanellas, Jordi Mengench), Centre Excursionista de Terrassa (Delfi Feiner, Jaume Galofre, Jaume Serrat), Club Muntanyenc Barcelonès (Josep Manuel Anglada, Joan Sardà, Miquel Muñoz), Federación Castellana, de Madrid (Andrés Nieto, Román Pérez, Jesús González), Agrupació Excursionista Pedraforca (Heribert Cunill, Ramon Pinyol, Eduard Martín). **Medalla de coure:** Federación Castellana, de Madrid (Faustino Palacio, Pedro Antonio Escoll, José Francisco Flores), Unió Excursionista de Catalunya, de Mataró (Manuel Andreu, Jordi Andreu, Joan Massons), Club Muntanyenc Barcelonès (Ramon Solans, Lluís Costa, Felicià Plana), Centre Excursionista de Terrassa (Josep M Freixas, Alfred Martínez, Manuel Tudó), Centre Excursionista de Terrassa (Robert Casamajor, Josep Aced, Vicenç Birla).

EL VELL MUNTANYENC

per joan cardona

Una de les millors coses que queden, després de molts anys d'anar per l'alta muntanya, són els amics; els que us hi han acompanyat. La cosa pitjor és la desaparició, ara l'un ara l'altre, d'aquests mateixos amics.

Si l'edat i les xacres encara us permeten de continuar «sortint», la muntanya us ajudarà, com abans, a suportar molts aspectes de la vida diària que ara s'hauran fet més desagradables, però ella, la muntanya, la trobareu plena de melangia i no la podreu resseguir sense topar amb els records.

Sereu el sobrevivent, per molt poc de temps, de quelcom que ens sembla una catàstrofe. Només els cims —de tan poca cosa que som— apareixeran com immutables. Ells ja hi eren abans que els descobríssim i hi continuaran quan ja no els podrem veure amb aquests ulls.

Recordo que, ja fa molts anys, em vaig fer amic d'un vell guia de la regió del Montblanc.

Després d'una llarga cursa, que incloïa tres cims de més de quatre mil metres, vam tenir una conversa que podré transcriure ara, gràcies que en vaig prendre algunes notes.

Els altres guies, deien que Joseph s'amagava anys perquè «només» en confessava cinquanta-cinc. Quan ens trobàvem en algun camí del refugi o per la muntanya, tots li feien broma sobre la seva vellesa i el temps que feia que s'arrossegava pels cims. Per la meva part, fins que jo mateix no m'he fet vell, no he comprès que, efectivament, Joseph tenia més anys dels que deia.

El fet és, que el seu pas, la seva **cadence**, com deia ell, que de bell antuvi semblava lent, esdevenia després, amb la durada de la travessia, perfecte. L'home ens sorprenia, joves com érem, per la seva resistència. I també per la seva espellifada indumentària. No ens semblava adequat de veure'l passejar-se per aquelles alçàries amb un guant foradat, ficant-se de tant en tant el dit a la boca, per escalfar-lo amb l'alè.

La cursa s'havia d'acabar a l'estació del cremallera de Montanvers, per baixar fins a Chamonix amb tren. Però, a l'hora que hi arribàrem ja havia sortit l'últim.

Ens hauríem pogut quedar en un hotel, allí mateix, si Joseph no hagués proposat d'arribar al poble a peu, seguint la via.

Ho vam fer així. I, encara, ell i jo, ens trobàrem, havent sopat, en un bar-taverna on es reunien alguns guies i **porteurs**.

Joseph anava habillat gairebé igual que quan havíem sortit del refugi aquella matinada. Encara duia les sabates de muntanya. El casquet de llana, l'anorac i els guants del dit foradat, eren les úniques coses que s'havia deixat a casa; les úniques que s'havia posat de més quan bufava el vent dels quatre mil pels cims i per les carenes.

Mentre ens assèiem, com si vingués a to, va dir:

—És mala cosa fer-se vell.

Ben convençut que no tenia cap motiu per a plànyer-se, li vaig replicar:

—Si esteu en plena forma!

Va fer un posat com volent dir que no ens entendríem pas. Va demanar dos grans gots de cervesa.

—Jo no em queixo pas d'ara. Ni de res. Però penso en el que tot seguit m'arribarà, compreneu?

Amb el xicot que ens va portar el beure, es van dir quatre facècies. Brindarem a la **vôtre**, i va continuar:

—Quan els joves veieu un home vell que encara es conserva bé, només penseu que ha tingut una sort molt gran, que també voldríeu per a vosaltres. Ho voldríeu, per al vostre «futur», que, per un jove, és gairebé com dir «mai».

—Home! Ens feu una mica inconscients, a tots els joves.

—És cosa de natura. Per a mi, «ja ha passat» el que per a vós «ha de venir». Vós sabeu que us fareu vell, jo «ho experimento».

Mireu si és cert, que fins que t'hi trobes de debò, no pots saber ben bé què passa que, ni a trenta-cinc, ni a quaranta anys; ni tan solament a quaranta-cinc, per a un home entrenat a la muntanya, no és possible de «conèixer» que es fa vell. A aquestes edats, quan veus les gestes que alguns joves fan, encara penses, «jo també ho faria». Després, hi ha un lleuger canvi d'opinió: «Jo també ho hauria fet».

Vaig fer intent de girar la conversa, però Joseph no em va seguir. El tema, no semblava pas que l'entristís, malgrat la manera com el tractava. De seguida el va reprendre.

Les veritables il·lusions, creieu-me, són fetes d'esperança, no pas de records. Val més un desig, una passió, insatisfets que qualsevol acció acomplerta, passada.

—Trobo —li vaig dir— que doneu poc valor a l'experiència. No us dóna més seguretat i també més goig el fet de conèixer bé la muntanya? No us agrada d'ensenyar, de fer veure coses als altres?

—És clar que sí, però encara fóra millor —deixeu-me somniar— que ara us poguéss traspasar a vós, per exemple, que sou ben jove i teniu bona disposició per a la muntanya, tota la meua experiència.

—Home! Tant de bo!

—Podeu creure que ho faria ben de gust. Encara que, immediatament, m'hagués de quedar mort.

Va donar-me una mirada brillant, de murri. Va somriure amplament, com no li ho havia vist fer abans. Agafant el got de cervesa, se'l va acabar d'una sola tirada.

—Mireu —va continuar— hi ha un punt dolç en la pràctica de l'alpinisme que, en general, podríem situar en aquelles edats que dèiem abans. Entre trenta-cinc i quaranta-cinc. Ja sou un home d'experiència i, portant una bona vida, teniu

molt de vigor. Després, encara aneu agafant més d'experiència, naturalment, però ja no us arrisqueu tant; les forces, gairebé imperceptiblement, comencen a minvar.

Com que he viscut plenament aquest curt període, sé ben bé com fóra bo d'ésser jove, amb molta experiència.

Abans d'aquesta edat, si no gaudiu tant del que sabeu, en canvi és la mateixa força de la vida la que us dona goig. Tot el que apreneu és riquesa que s'afegeix al tresor de joventut que posseïu. L'esforç físic us dona un bon entrenament. Després, l'entrenament també és important, però aquest **clou** vital no pot ésser pas el mateix.

—Voleu dir —li vaig preguntar—, que malgrat les vostres opinions, no us agrada d'explicar aventures i anècdotes d'aquesta època feliç de juvenesa?

—No dic pas que no. Creieu-me, però; l'atenció de l'oient jove decau aviat, si li parreu gaire de coses pretèrites. Són projectes, allò que desitja. Té la

il·lusió de viure «ell» i no pas tant, la d'haver viscut. I, encara menys, el desig d'escoltar les explicacions d'allò que han viscut els altres.

Cal dir que a mi, per ara, em plau força de fer projectes. El cas és que he perdut gairebé tots els companys amb qui solia fer-los, amics o clients. Els joves d'aquest país amb qui més em tracto, ja tenen les seves colles. A l'hivern, fan de monitors d'esquí, mentre jo treballo, com sabeu, a la fàbrica de gasoses.

Llavors, és quan la meua dona està més tranquil·la, i jo, més fastiguejat. Abans ella patia perquè les meves curses eren de les més cares, de les més difícils. Ara, també sofreix, potser encara més, perquè ja no confia en les meves facultats. Les dones, ens veuen tan clarament, pel que fa als nostres defectes i debilitats, que els endevinen, abans i tot que sorgeixin.

—A part, doncs, dels clients, com hem estat nosaltres avui, o d'algué que us conegui ja de fa temps, no teniu cap company, guia o aficionat, que vingui amb vós si us plau de sortir pel vostre compte?

—M'és molt difícil ja de trobar algun amic de la meua edat que vulgui o pugui pujar amb mi als cims. Quan m'ajunto, abans o després de la temporada, amb alguna colla de guies joves m'hi trobo prou bé. Malgrat que hi ha també moments que no puc seguir la gatzara amb l'espontaneïtat que tenen ells. No podeu imaginar-vos l'efecte que fa de sentir, gairebé les mateixes rialles, els mateixos acudits que abans sentíeu, proferits per altres veus.

Per primera vegada Joseph havia perdut l'aire irònic, gairebé alegre, amb què havia parlat fins aleshores. Va semblar com si no volgués continuar. Però ja s'havia engegat.

—En canvi, quan aneu sol per la muntanya i porteu el record d'un amic que ja no hi és o que no pot venir perquè ja no està en prou bones condicions, la cosa no és pas tan desagradable. Aquell record us fa una companyia trista i malenconiosa; el paisatge i els diferents llocs on vau passar i viure amb ell, s'omplen de la seva personalitat. Les curses que «es tornen» així, les anomeno, per a mi mateix, «curses dedicades».

Va fer una petita pausa.

—Ben cert que és la primera vegada que ho explico, això.

Tornà a callar.

—Hi ha dies que cada revolt de camí, cada roca, cada presa, tenen alguna cosa a veure amb algú.

A mesura que anàvem buidant els gots, ens en portaven de plens. Jo, no bevia pas amb gaires ganes, però em semblava millor de seguir el ritme d'ell. No fos cas que, una observació sobre la beguda, fes perdre el fil de la conversa.

—És un altre món, el dels vells. Costa de situar-s'hi. Quan us mireu, posem per cas, un home de quaranta anys com si fos, poc més o menys, de la vostra edat, resulta que vós ja en teniu cinquanta. Així, a mesura que aneu envellint.

Altres vegades, algun acte que us veieu obligat a fer, o bé un moment favorable en el vostre estat general, us arriba a fer la impressió, fins i tot la il·lusió, no solament que encara sou jove, sinó que potser, en el vostre cas particular, les coses van d'altra manera del que és normal per als altres. Potser la vellesa no acabarà d'arribar. Potser va molt més lentament del que diuen.

No fa pas molt, encara vaig poder ajudar uns joves que, de nit i amb força neu, no trobaven el refugi on havien de passar la nit. Eren una parella de resagats que formaven part d'un grup nombrós. Ell, anava carregat amb les dues

motxilles; estava molt fatigat. Ella, no podia pas més. Anaven a peu. Jo portava esquís.

Vaig carregar-me una de les motxilles al damunt de la meva i vaig dir a la noia que posés els peus sobre els meus esquís; que s'agafés amb les mans, tan fort com volgués, a les motxilles. Així, ens posàrem en marxa sense que la noia s'ensorrés i sense que li costés gaire esforç. La cosa va durar un parell d'hores. Al refugi, els altres ja es disposaven a sortir a buscar-los.

En entrar i descarregar-nos, la mirada que la noia em va dirigir, jo ja l'esperava; però no tenia pas el foc que abans hauria tingut, en les mateixes circumstàncies. Com que els va semblar que el que jo havia fet era molt meritori, «a la meva edat», quan va arribar l'hora de la broma, mentre sopàvem, em nomenaren pare adoptiu de la colla. Avui, potser em nomenarien avi.

Ja no calia la meva intervenció per a estimular-lo a parlar. L'«avi», estava ben xiroi.

—Perquè, les dones, sabeu, sempre busquen el «campió». En esport, en art, en ciència, en seguretat; en el que sigui. Aquell que més pot. Fan pensar en les vaques, que sempre segueixen el brau guanyador. Només, quan aquest no hi és, es conformen amb el vençut. Cal que no se'n perdi la mena. De les vaques o de les persones; encara que no sigui amb la millor selecció possible. Jo només somreia, per fora. Per dintre, em divertia de valent.

—És clar que —es va posar seriós— si ara tingués les ocasions d'abans, no donaria l'abast.

Continuàvem bevent. Ja teníem vuit o deu gots buits al davant nostre. Joseph, no em mirava a mi, sinó a la paret llunyana. El seu bigoti, de color ros gastat, que jo havia vist aquell matí cobert de neu, ara era moll de cervesa. Ja feia estona que oblidava d'eixugar-lo amb el cantell de la mà. Va girar l'esguard cap a mi, com si anés a continuar la conversa, però només va dir que potser caldria que anéssim a dormir.

A mi em sabia greu, malgrat el cansament. No em vaig pas aixecar. Joseph va reprendre.

—No creguéssiu pas, per tot el que he dit, que no accepto, de bon grat, el curs normal de la vida. Per bé que tot sembli absurd i cruel, jo crec que, en definitiva, es deu tractar d'un encert fenomenal.

Es va passar la mà pel front i pels ulls amb energia.

—Només que... és clar, he xerrat massa i, a la vostra edat, no és possible que ens haguem entès prou be. Abans d'anar-nos-en, us voldria contar una petita anècdota que potser us farà veure més clar algun aspecte, almenys, del que hem parlat aquest vespre.

D'això deu fer quatre o cinc anys. Havíem decidit amb un company si fa no fa de la meua edat, que aniríem a «fer» el Grand Combin. Ens sabia greu de no haver-hi estat mai. El meu amic ja feia temps que no actuava de guia, però encara sortíem junts, de tant en tant, a fer alguna bona cursa.

Anàrem, una tarda, a situar-nos al refugi de la Pannossièrre. Des d'allà, l'endemà, abans de les dues de la nit, emprenguérem l'ascensió. Hi havia molta neu nova, malgrat que érem en ple estiu. Era molt pesada la feina d'obrir pas. El meu company es retardava. Quan jo sentia que la corda es posava tibant entre tots dos, havia de disminuir el ritme de la marxa. Per això no li vaig proposar de rellevar-nos en la tasca d'obrir.

En un lloc un xic difícil, on cal posar claus de glaç i passar amb precaució, hi vam esmerçar més temps del que calia, per causa de la fatiga. Malgrat això, a causa del coneixement de l'ofici, arribàrem al cim molt de temps abans que les altres cordades, formades per gent que no duïen guia, o bé per guies i clients.

La baixada, amb un sol infernal i la neu, a partir d'una certa alçària, encara molt més tova, ens va deixar tolits i assedegats.

En arribar, pel defora de la cabana hi havia gent que prenia el sol. Turistes, que havien caminat les quatre hores que separen la carretera del refugi.

Nosaltres, anhelàvem l'ombra. Ens vàrem llevar les sabates i els mitjons, que estaven ben xops, els posàrem a eixugar i ens ficàrem dins.

Després de beure molt i de menjar una mica, entràrem al dormitori i ens vam estirar damunt la llitera. Hi vam quedar ben adormits.

En despertar-me, vaig cridar el meu amic. Ja eren les tres de la tarda i ens calia fer tota la baixada, fins al poble. Vaig anar a buscar les sabates i els mitjons.

Algú ho havia traslladat tot a l'altre costat de la cabana, l'únic lloc on tocava el sol en aquella hora. Els mitjons eren curosament estesos, les sabates, ben obertes, perquè s'eixuguessin bé de la part de dins.

El guarda ens va dir que ho havia fet, «aquella noia alta dels pantalons de quadrets».

Tant el meu company com jo, no poguérem evitar el pensament que, aquell gest, havia estat fet amb certa amorosa admiració. L'admiració que el turista, sobretot la turista, sol tenir pels homes de muntanya. Els homes encara fermes, encara joves, que puguen als grans cims.

Fins passat el temps, no se'm va ocórrer que en allò també hi podia haver hagut un xic de pena. La pena que es pot sentir per uns homes vells, que encara s'esforcen a fer el que feien de joves, malgrat que els resulti excessivament penós i potser superior a llurs forces.

Equipats de nou, sortírem a fora. En aquell mateix moment, dues noies i un xicot molt jove, emprenien el camí de baixada. Elles, ja estaven d'esquena.

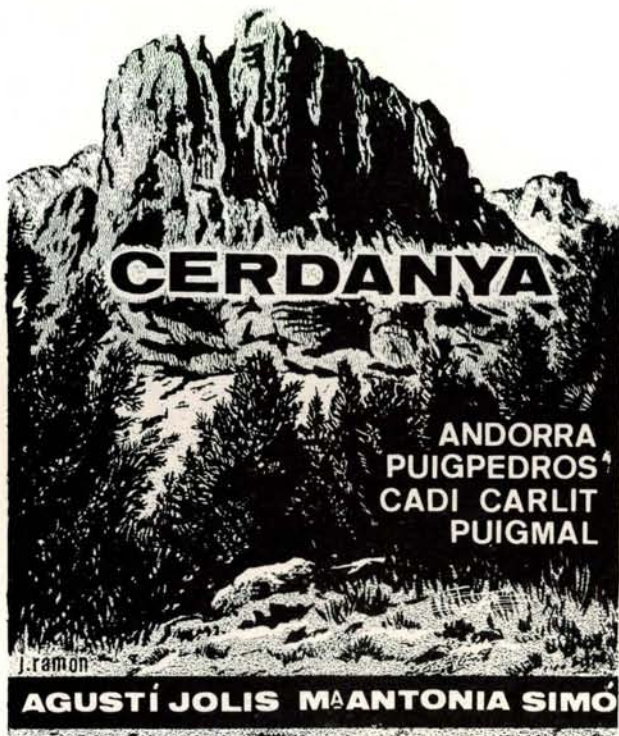
La més esvelta era la que el guarda ens havia dit. Els pantalons de quadrets, cenyidíssims, feien ressaltar la seva deliciosa silueta. Els cabells, il·luminats pel sol, eren d'un bonic color castany.

«Quan els atraparem —va dir el meu amic—, li podrem veure la cara».

Ells duïen un calçat lleuger, no anàven carregats. Baixaven saltironant. Eren joves.

Nosaltres portàvem botes de muntanya; i motxilla. Portàvem, també, el pes de la cursa que havíem fet. I els anys.

Mai més no hem pogut saber com era la cara d'aquella noia.

*Facsimil
de la portada
de la tercera edició
de la guia
de la Cerdanya,
editada pel
nostre Centre.*

CERDANYA Agustí Jolis i Ma Antònia Simó. Centre Excursionista de Catalunya.

3a Edició. Barcelona 1969. 295 pàgs. Mapes, fotogravats i croquis.

Una nova edició —la tercera—, aquesta en llengua catalana, ha merescut la guia de la Cerdanya, l'encertada obra dels nostres consocis Agustí Jolis i Ma Antònia Simó, temps ha exhaurida i la reaparició de la qual era anhelosament esperada pel lector excursionista.

D'altra banda, la comarca havia sofert, des de l'any 1957, data de l'aparició de la primera edició, transformacions essencials que feien imprescindible la preparació d'un nou volum, que alhora que recollís l'ampli material que havia restat inalterat, donés cabuda a les darreres modificacions estructurals de la contrada cerdana: noves estacions d'esquí, xarxa hotelera, rutes de muntanya obertes recentment al trànsit, noves vies d'escalada, etc.

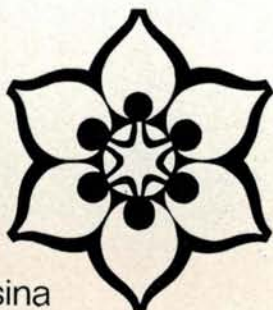
La sistemàtica i el format de l'obra, que es palesava ja en el seu temps d'una gran perfecció, han estat mantinguts, en els seus trets essencials, pels seus autors. En canvi, el lector trobarà un nombre superior d'itineraris, tant turístics com excursionistes —52 dels primers i 122 dels segons—, així com, a la part cartogràfica, un nou mapa 1-100.000, a més de dos nous mapes parcials —els de les regions del Puigmal i del Puigpedrós—, que sumen un total de 10.

A part d'aquest aspecte cartogràfic, la nova edició ha estat enriquida amb diversos croquis inèdits, tres dedicats a les estacions d'esquí de la Molina, Font-Romeu i Porté-Puimorens, i altres, a les vies d'escalada a la Torre d'Eina, Cambres d'Ase, Carlit, Roca Verda i Roca de l'Ordiguier de la Serra del Cadí.

Una nova i eficient aportació a la bibliografia excursionista de Catalunya, que creiem indispensable en la biblioteca de tot excursionista, àdhuc a la d'aquells que ja posseeixen la versió antiga.

FLORS DE MUNTANYA

per ramon pujol i alsina

Heus aquí avui altres flors del període vernal. Possiblement tots coneixeu el «*Narcissus poeticus*», i molts dels que em llegireu, us vindrà el record de quan cada any, a darrers d'abril o primers de maig, la Secció de Muntanya organitzava l'excursió dels «Narcisos» a les Agudes. Tothom s'adelerava pels pendissos i les canaletes de damunt del Pla de l'Espinalt, per tal de fer un bon pomell de satalies i portar a casa una mica de l'olor i l'encís de la muntanya. Fa ja molts anys de tot això, i avui la cosa ja és comercialitzada, i al pla de Santa Fe hi trobeu els venedors de pomells fets.

1 *Narcissus poeticus* (Amaril·lidàcia). Bulb ovoide, bastant gros, tija de 30 a 60 cm, dreta, estriada, fulles linears d'un verd viu i gairebé de la mateixa longitud que la tija. Flors d'un blanc pur, amb la corona d'un groc pàl·lid, amb vora perfilada d'un vermell viu. L'olor és molt agradable. Florida els mesos d'abril i maig. Es troba al Montseny, a la Molina i als prats frescals d'Andorra, del Pallars, d'Aran, etc. Nom vulgar: satalia, grandalla, narcís.

2 *Galanthus nivalis* (Amaril·lidàcia). Bulb ovoide, tija de 10 a 30 cm, fulles generalment en nombre de dues, d'un verd tendre i més curtes que la tija. Flor blanca penjant. Tèpals lliures; els externs d'un blanc pur, i els interns, més curts, tacats per un perfil verd. Florida de gener a març. Boscos i prats. Jo l'he trobat prop del cim del Puigsacalm i prop del llac de Sant Maurici. Nom vulgar: flor de neu, viola blanca, viola d'hivern, fadrins.

3 *Anemone nemorosa* (Ranunculàcia). Rizoma prim i trencadís. Peduncle de 10 a 30 cm, fulles palmatisectes d'un verd tendre, flors blanques o lleugerament rosades, solitàries. Florida abril-maig. En els boscos i prades. És impressionant la florida en les fagedes del Turó Gros i del Turó de l'Home, al Montseny. Nom vulgar: rosella silvestre, buixol.

4 *Muscari racemosum* (Liliàcia). Bulb ovoide, cònic, tija de 10 a 30 cm, generalment més llarga que les fulles. Aquestes són de color verd intens, i es presenten en nombre de 3 a 5. Les flors són d'un blau fosc moradenc. Lleugera olor de pruna. Florida de març a maig. Vores dels camins i dels boscos. Nom vulgar: all de bruixa, lliri d'ase.

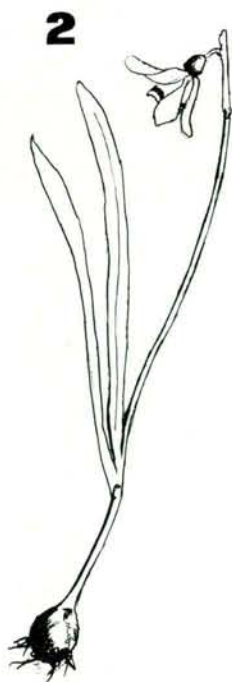

1

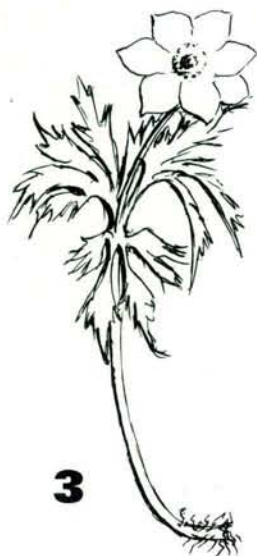
Reducció 1:2

4

2

3

EL MESTRE ELISARD SALA HA MORT

per Modest Montlleó i Espasa

Elisard Sala ha mort. Quan el mestre es dirigia a l'assaig habitual de la Coral Roure de Gràcia, un conductor desaprensiu segà la seva vida i continuà el seu camí esbojarrat, deixant-lo maltret on ell menys volia morir. Als amics, ens havia dit moltes vegades que la mort l'entenia millor en plena tasca, dirigint una cançó a un cor de jovent en plena naturalesa. A ell, enemic de la violència, li era reservada una fi violenta i brutal. Encara va viure unes hores amb plena lucidesa, i deia, tot gemegant, que Jesús també va patir abans de lliurar-se a la voluntat del Senyor. Ell que donava amor a mans plenes, que era amic de la pau i bondadós, que tenia el somriure sempre a flor de llavi per tothom, era abandonat sense el més lleu amor al proïsme per un irresponsable automobilista.

Elisard Sala ha mort, i viurem ara privats de la seva figura senyera, embolcal·lada d'una exquisidesa poc freqüent entre els homes.

Des de la seva infància va sentir-se cridat per la natura de la qual no es va apartar mai. Practicant l'excursionisme dins l'entitat germana, la Unió Excursionista de Catalunya, va esmerçar hores profitoses en la creació de la Coral excursionista de més qualitat. Fins fa poc n'havia estat el director i encara avui podem veure als programes dels concerts el nom d'Elisard Sala, Mestre fundador.

Elisard Sala era un infatigable creador de melodies i de textos poètics, i en tenim una prova ben palesa en les set-centes obres escrites, més de la meitat estrenades i enregistrades a la Societat d'Autors. Amant de la natura, procurava que l'última lliçó dels seus cursets de Cançons de Motxilla, tingués lloc sota els pins, i cada any cercava un lloc adient per a aquesta cloenda vocal.

Feia ara dotze anys que havia creat la coral femenina La Trepça, vint noies de quatre a quinze anys, que durant aquests temps ens havia delectat a través de Ràdio Barcelona, així com en concerts en aquelles entitats que les sol·licitaven.

Al mestre Elisard Sala el temps li rendia d'una manera poc corrent, ja que després de les hores que diàriament dedicava a l'ensenyament de solfeig i cant, podia dirigir la Coral Roure, l'Orfeó de les Corts, la Coral Juvenil de les Corts, el Cor L'Espiga i un agrupament mixt de recent creació denominat Tramuntana que encara no havia tingut ocasió d'actuar, si bé portaven assajades diverses obres inèdites del mestre. Abans, però, havia estat director de l'Orfeó de Sants i, com hem dit, dels Cantaires de la UEC.

Encara tenia temps de gravar discs i portava ja 143 cançons enregistrades. Últimament, tenia mig gravat un disc de llarga duració a base de cançons de Walt Disney en català.

La seva llar és un museu de records i de trofeus. Esmentarem solament que l'any passat l'Ajuntament d'Ulldemolins el féu Fill Adoptiu, tenint en compte els mèrits contrets amb aquesta vila prioratina. Tot havia començat fa tres anys per una d'aquestes lliçons sota els pins, que va tenir lloc davant l'ermita de la Mare de Déu del Montsant. Allí, uns veïns d'Ulldemolins el van invitar a conèixer el poble i la vall, i aquell mateix any, per la Mare de Déu d'agost, ja dirigia les veus del poble en un concert memorable.

*El mestre
Elisard Sala
dirigint
un dels seus
inoblidables
concerts corals
sota els pins.*

L'any passat, pel mes de maig, la Coral de la UEC, dirigida pel mestre Sala, estrenava a Siurana el Cançoner **Odes Rurals**, bell concert que va tenir lloc davant de la porta romànica de l'església, i al qual el nostre Centre va assistir oficialment.

Enguany la Federació Catalana de Muntanyisme, en un just homenatge, li lliurà una placa d'argent, perpetuant la seva obra docent en pro de l'excursionisme.

Els excursionistes ens hem quedat orfes de la seva presència física, però la seva obra, que continua viva, ens el recordarà a cada concert entonant les seves **Cançons de motxilla, de Camí enllà, de Nit, d'Humor i ginesta, Odes Rurals, Oratori de Nadal, Missa catalana en re menor**, etc.

El mestre dels cantaires, el passat dia 17 de juny, a 56 anys d'edat, va agafar un senderó celestial en un moment per a nosaltres inesperat. Feia poc havia creat **La Muntanya dels Ocells**, que és un monument musical-poètic a tots els ocells que poblen les nostres muntanyes. Les noies de La Trepça eren l'instrument més adequat per a la seva execució. Aquest concert tenia la virtut de transportar-te dolçament al regne de les aus i, amb elles, viure totes les seves inquietuds i particularitats, incloent-hi **L'Enyor**, com es titula un dels seus motets, i que varen cantar les noies de La Trepça en acomiadar-se del mestre, el dia del seu enterrament.

Mussitem un rés per a Elisard Sala, ben baixet, com si el Mestre assagés i no el volguéssim destorbar.

CRÓNICA DEL CENTRE

CURSET PER A VOCALS GUIES

Durant els mesos de febrer i març es va dur a terme un curset intensiu per a vocals guies, el qual va constar de dotze sessions tècniques i sis sortides pràctiques. Les conferències van versar sobre els temes: geografia, art i història de Catalunya, botànica, nocions de topografia, socorrisme, climatologia, orientació a muntanya, equip, acampada i problemes humans i pedagògics de les excursions col·lectives. Es va procurar que en aquestes sortides es pogués practicar tot el que havia estat explicat a les conferències i durant el seu transcurs, els diversos participants, tot i fent la mateixa excursió, eren dividits en grups reduïts a fi que en poguessin assimilar millor totes les particularitats.

Com a prova final, es va organitzar una sortida al Montseny, als voltants del Matagalls. Es va donar la sortida als participants, dividits en equips de dos elements, des de llocs diversos; una part havien de passar pel control situat a la Font Pomereta i els altres pel que hi havia a Sant Segimon; des d'aquests controls se'ls va donar l'azimut corresponent a l'indret on tots havien de fer cap. A més, en l'arribada al punt final calia simular que un dels participants havia pres mal (exactament, se simulava la trencada d'un braç i una ferida a la cara), i així, amb tot plegat, s'obligava a unes pràctiques d'orientació i de socorrisme. El punt final al qual s'havia d'arribar a un temps determinat era el Collet de l'Home Mort. Tots els equips hi van arribar correctament.

L'assistència en aquest curset fou considerable: 23 participants, dels quals van acabar el curset satisfactòriament 14.

Les presses amb què es va haver de programar el curset (es pot dir que tot es va anar fent sobre la marxa) van comportar un seguit de canvis d'última hora en conferències i sortides, que, possiblement, hi van donar un aire de no massa bona organització, però, malgrat tot, podem dir que el que es va dur a terme ha estat ben aprofitat pels participants al curset, tal com ens ho demostra el nou grup de vocals que ja ha començat la seva tasca com a tals, portant diverses excursions col·lectives en nom de la secció de Muntanya, amb què han contribuït a satisfer una de les necessitats més importants del Centre.

Esperem que el curs vinent, amb l'experiència que ens ha donat aquest, podrem organitzar un curset més ampli, i ja des d'ara convidem tots els socis a qui pugui interessar, que hi prenguin part, i els assegurem que el seu interès no serà defraudat. Podran adquirir-hi un seguit de coneixements molt útils per a qualsevol sortida, hi trobaran una bona colla d'amics i, allò que és més important, tindran una part activa, ajudant la secció de Muntanya, en l'organització del màxim nombre de sortides col·lectives.

Expedició a Groenlàndia del grup Atlas

Els components del grup Atlas, nascut durant l'expedició del Centre a l'Atlas l'any 1966, Josep M. Biosca, Salvador Franco i Francesc Olvera han organitzat una expedició a Groenlàndia, on deuran ja trobar-se quan aquestes línies apareguin impreses, tot i que en el moment de redactar-les encara no se'n té públic coneixement.

Un parell de mesos abans de sortir cap a Reykiawik, hi van expedir 600 qui-

los de material i queviures. Cal destacar-ne una barca pneumàtica, amb motor foraborda acoplat, que els serà indispensable per a remuntar el fiord de Tasissârssik, al final del qual installaran el Campament I, des d'on faran algunes ascensions a més del reconeixement de la regió i algunes possibles correccions topogràfiques.

Destaquem la col·laboració rebuda d'algunes cases comercials per a l'adquisició del seu material, sense la qual difícilment haurien pogut dur a terme la seva empresa, ja que els mitjans econòmics són a càrrec exclusiu dels tres expedicionaris, cosa que no deixa d'ésser un exemple a tenir en compte dins el nostre món excursionista.

Desitgem un èxit total per als projectes del grup Atlas.

crònica

No ha calgut esperar els cinquanta anys de vida del Club Excursionista de Gràcia per a inaugurar un nou local social. És aquesta una de les característiques de la vida moderna, el temps ens empeny i just dos anys abans d'assolir la fita del cinquantenari, el Gràcia ha inaugurat un flamant local al passatge Mulet, núm. 4, el 15 de juny, festivitat de sant Bernat, patró dels excursionistes.

De debò, però, que el fet, aparentment precipitat, de la inauguració —si es té en compte que el dia abans s'havia d'abandonar del tot l'estatge del carrer d'Assúries—, no ha estat motiu per a no fer les coses com cal, ja que la diada del 15 de juny del 1970 serà recordada per tots els assistents com a data memorable en els annals de l'entitat.

El nou estatge ocupa un immoble constituït per planta, pis i golfes; amb una espaiosa sala d'actes i nombrosíssimes habitacions o petites sales de reunió, sense distinció de dependències, tret de la Secretaria, l'arxiu i la sala de material.

Compleix, doncs, els cànons funcionals més del dia, sense «apartheids» propis a les capelletes, ans al contrari, el caràcter de la nova Casa —d'estructura antiga, però de moderna decoració— haurà de fer que tothom s'hi senti bé. Fins i tot hi ha una eixida o terrassa, apta per als jocs dels nous plançons i (¿per què no?) dels grans que, especialment els dies d'estiu, vulguin fruit de l'aire lliure i de la frescor de les nits estiuenques.

Tornant a la inauguració, el president del Gràcia, Enric Manubens, obrí l'acte, cedint la paraula a l'escriptor Estanislau Torres, el qual aprofità l'avinentesa per recordar que essent aquest l'any de protecció a la natura, caldria que el Gràcia, com a preludi del seu Cinquantenari i commemorant també la possessió del nou local, fes per manera de treballar en aquest afer, a fi d'evitar que les muntanyes se'ns acabin en mans de les urbanitzacions i perquè mai no arribi aquell moment en què per a poder anar a muntanya «hàgim de fer-ho forçosament als Andes o a l'Himalaia, perquè les nostres muntanyes ja no són per als muntanyencs...».

Martínez i Massó parlà després breument del Gràcia, com a entitat que no ha de plorar la pèrdua del vell estatge, car esperen també al nou diades de glòria.

El president de la Federació Espanyola, Félix Méndez, destacà que la seva presència a l'acte era més en qualitat d'amic que de federatiu, i finalment féu ús de la paraula el vocal del Districte Municipal de Gràcia, senyor Canyelles Simós, que posà en relleu la convivència com a element bàsic d'ins l'excursionisme.

Tancà els parlaments el president de la Junta Municipal, representant del districte de Gràcia, senyor Bernat, que ultra parlar de l'afició comuna, va insistir en els suggeriments ja esmentats, entre ells el de vetllar per la natura en la propera escaiença de les Noces d'Or de l'entitat, pròxima fita que cal tenir present.

Finalment s'oferí un refresc a tots els assistents, i acabà la vetllada a quarts de deu del vespre.

Al marge de la inauguració ens assabentarem també de l'habilitació del refugi de Sant Maurici, cedit per **Hidroelèctrica de Catalunya** al C. E. Gràcia, l'arranjament i l'acondicionament del qual s'han previst per a la pròxima temporada.

També en matèria d'expedicions, sembla ser que el Gràcia té alguns projectes en cartera per als anys 1971 i 72.

És possible que entre els objectius figurin les serralades de l'Hindu-Kush i els Andes sud-americans.

D. M. A.

Expedició al Gran Atlas del C. E. comarca de Bages

El veterà C. E. de la Comarca de Bages projecta per aquest any l'operació Gran Atlas 70, organitzada pel grup d'alta muntanya de l'Entitat per portar a cap una extensa activitat.

L'expedició sortirà el 9 d'agost en direcció a Algecires, Ceuta, Tànger, Larache, Rabat, Casablanca i Marraqueix. D'ací partirà un grup espeleològic en direcció a Ayoui, un grup alpinista cap a Tazarhart i un equip muntanyenc vers la regió del Toukal.

Entre els principals objectius s'assenyalen: pujar als principals cims de l'Atlas: Toukal, Tizi Ounamouns i altres, alguns superiors als 4.000 metres; portar a terme un estudi espeleològic de la regió de l'Ayoui amb possibilitats de descobrir importants profunditats, i finalment efectuar les escalades més difícils de les dues geleres de la regió de Tazarhart.

Com podem veure, les activitats extrapeninsulars no s'aturen.

Nou grup excursionista a Tàrraga

Una nova agrupació ha vingut a afegir-se a les nombroses que donen testimoni de l'afecció a l'excursionisme a les comarques catalanes.

A Tàrraga ha estat creat el Grup Excursionista dins del Centre Comarcal de Cultura, el qual grup s'anomenarà «O ara o mai», nom que ja havia portat el primer que s'havia format en dita ciutat.

De moment, comptarà amb les següents activitats: Escalada, Espeleologia, Marxes i Esquí.

N'ostentarà la presidència la senyoreta Carme Serra Castelló.

Donem la benvinguda a la nova Secció.

La U. E. de Vic a les muntanyes del Hoggar

L'activa Unió Excursionista de Vic té anunciada una important expedició per a dintre de breu temps al Sàhara argelí, i concretament a les interessants muntanyes del Hoggar, situades en ple desert, en una zona extremament seca que dificulta aquesta mena d'intents.

Un dels objectius és el «Garet el Oje-noun», muntanya sagrada dels tuaregs, de gran bellesa i sobre la qual circulen nombroses llegendes.

Els expedicionaris seran de 6 a 8 persones.

Una nova publicació excursionista a Mataró

Ha iniciat la seva aparició, a Mataró, una nova publicació excursionista, en català, «Cingles», a càrrec de l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró. Es tracta d'un interessant butlletí imprès a gran format, que ressenya les activitats de l'entitat. El seu caràcter comarcal i ciutadà segueix les línies que sempre han distingit l'excursionisme català. Li desitgem molts d'èxits i d'encerts.

Inauguració d'un refugi del C.E. Àliga de les Corts.

El dia 31 de maig prop passat fou inaugurat el refugi de la Boada, situat al terme municipal de Rellinars (Vallès Oriental). Es tracta d'un local cedit al C.E. Àliga per la família Sallés Serracanta, d'una sola planta, que consta d'una sala d'estar-menjador-llar, amb taula i bancs i un entresolat amb palla habilitat per a dormir-hi, i apte per a 15 places. Emplaçat a 4,5 k del nucli de Rellinars, a les Boades, és un bon punt de partida per a diversos itineraris per la serra de l'Obac.

J. Bordons

De Bombai a Calcuta i Darjeeling, al peu del Kanchanjunga (8.585 m). — Calcuta, capital de Bengala de l'Est i centre industrial de l'Índia, fou la primera ciutat del nord-est visitada pels expedicionaris, de tornada de la seva travessia per Ceilan i el subcontinent indi. L'expedició va deixar aquesta ciutat seguint la carretera de Dum-Dum (famosa per la seva factoria de municions) en direcció al riu Ganges, que van travessar per mitjà d'un **ferry-boat**, cap a Nanda, Siliguri i Darjeeling, població, aquesta darrera, situada a 2.134 m sobre el mar, i emmarcada pels famosos pics himalaïans de Kanchanjunga o Gangchendsönga (8.585 m), Kumbachen (7.902 m), Jannu (7.710 m), Dzongsang (7.473 m), Tent Peak (7.365 m), Talung (7.349 m), Kabru (7.338 m), Sinolcho (6.887 m), Pandim (6.691 m), etc.

A Darjeeling van visitar l'Himalayan Mountaineering Institute dirigit pel **sherpa** Tenzing Norkay, primer conqueridor de l'Everest junt amb Edmund Hillary.

En ruta cap al Sikkim. — De Darjeeling per Goom l'expedició va descendir la vall de Testa River, i després d'una curta visita a Kalimpong, remuntant l'alludit riu Testa, van anar penetrant en aquest reialme misteriós i perdut de Sikkim, fins a la seva capital Gangtok.

Limitant al nord amb el Tibet, a l'est amb Butan, al sud amb Bengala i a l'oest amb el Nepal, el Sikkim és un principat de muntanyes elevades i valls profundes, regades pel riu Testa. L'expedició, que només comptava amb un permís de tres dies per a visitar aquest país, va esmerçar-ne ja un per a l'anada, aprofitant el temps al màxim, amb visites al palau reial —d'influència xinesa—, monestir budista, i es va endinsar cap al nord del país, on van conèixer unes hores amb gent tibetana i siks, i van tastar el tongba, la beguda clàssica del país. Tot això sota els blancs cims fronterers del Tximong i Powhunri (7.065 m).

Ascendint al Garesh Himal, a les muntanyes de l'Himalaia del Nepal.

I ara l'Assam... — Vorejant el riu Testa aigües avall, els expedicionaris van tornar a Siliguri, porta d'entrada a aquests reialmes prohibits de l'Himalaia: Sikkim, Assam i Butan; aquest darrer, avui per avui, tancat a qualsevol estranger.

D'allí estant van agafar una carretera que discorre per la jungla, fins a Cooch-Behar, i ja a la vall del Brahmaputra, Gauhati.

Després d'algunes reparacions al sofer Land-Rover, van arribar a Kaziranga, entre el riu esmentat i les muntanyes de Mikir, en una reserva natural que conserva els únics exemplars del món en rinoceronts unicorns blancs. (Per a veure'ls, els expedicionaris ho van fer a cavall d'un elefant, a l'estil hindú, únic mitjà, i el més segur, de recórrer aquesta curiosa reserva.)

També van veure ramats de búfals d'aigua, amb les seves banyes espectaculars, diversos marabús, pelicans, cérvols i gaseles, i fins i tot van descobrir petjades de tigre.

Al final, després de travessar el Brahmaputra, l'obligada visita a la capital Shillong (a cosa de 87 k de Gauhati), un dels llocs més humits del món; i van tornar, un cop acabat el permís de cinc dies, a Siliguri, on van donar per acabat el períple pels exòtics reialmes himalaïans, i se'n van anar cap a la capital del Nepal, Katmandú, on efectuarien diverses ascensions notables (dos cims de 4.000 metres i un altre de més de 5.000), a l'Himalaia de Lang-Tang.

David M. Aloy

(Cap d'Informació de l'expedició)

Expedició de «Peñalara» a la Patagònia

Després del retorn dels expedicionaris del C.E.C., sembla que les llunyanes muntanyes de la Patagònia es posen d'actualitat. Ara ens assabentem que la Real Sociedad Española de Alpinismo «Peñalara» pensa dur-hi a terme una expedició sota el patrocini de l'Ajuntament de Madrid, la Delegació Nacional d'Educació Física i Esports i TVE. L'ajuda és considerable.

Els objectius seran l'escalada del gairebé inexpugnable Cerro Torre (3.128 m) i batejar dos pics verges de la Patagònia argentina amb els noms de Cerro Madrid i Cerro Arrabal (aquest en memòria del muntanyenc mort no fa gaire al Naranco de Bulnes).

La sortida es preveu pel vinent mes de desembre i, aprofitant l'hivern patagònic, romandrà fins al mes de març del 1971.

bibliografia

Cervino 65. Text i fotografies de Mario Fantin. Editorial Tamara. Bologna. 153 pàgines. Format 22 x 23,5. Textos en italià, anglès, alemany i francès. 1965. 5 gravats. 80 fotografies en negre. 2 plànols i 286 fotografies carnet dels principals escaladors.

Tot sobre el Cervino. Una compilació de fets, noms, dades i gestes per la conquesta d'aquesta muntanya alpina. Tot un historial necessari a aquell escalador que vulgui seguir les vies dels que han obert camins, fins al cim desitjat. Llibre que es val de la incomparable imatge i del seu realisme, per no caure en un llibre essencialment tècnic. La literatura és abreujada, però precisa.

Conté també un tauler de revistes consultades, articles, així com la ressenya de tots els llibres i publicacions que parlen d'aquest gegant alpí. Relació també dels principals itineraris, traçats la majoria d'ells sobre fotografia. Detalls de les conquestes i de llurs alpinistes. Llista de films existents d'aquesta muntanya des de l'any 1900. Tota una anatomia del Cervino, fins avui desconeguda. Podem dir que és tenir a l'abast tot allò que volíem saber-ne.

Cartas de población y Franquicia de Cataluña. Josep M. Font i Rius. Editat pel Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Jerónimo Zurita. Escuela de Estudios Medievales. Publicació de la Secció de Barcelona, número 17. 1969. 2 volums. 1080 pàgines. Un mapa.

Per gentilesa del nostre consoci, professor Josep M. Font i Rius, ha entrat a la nostra biblioteca la seva magnífica obra «**Cartas de Población y Franquicia de Cataluña**», treball meritíssim i de gran utilitat, tant per als cultivadors de la història jurídica, política, econòmica i social del país, com per als geògrafs, filòlegs i excursionistes. Estudi que estava per fer, i que solament podia portar a terme un home de la seva preparació i la seva competència. És una obra extensíssima, avalada des d'un principi per la consulta de més de 60 arxius municipals o parroquials i biblioteques. Els llibres objecte de consulta passen dels 350. Són, doncs, ben eloqüents aquestes xifres per a formar un judici de la pulcritud d'aquest treball.

El primer llibre conté una introducció preparatòria de quasi 400 documents, d'entre els segles X a XIV, molts d'ells inèdits i altres gairebé desconeguts.

El segon llibre comença amb una presentació monogràfica-local, unes cites esquemàtiques d'història comarcal i local, un index onomàstic, toponímic, de conjunt i un mapa, que clou aquest II volum. La segona part d'aquest llibre és l'instrument imprescindible per la facilitat del seu maneig i de la seva utilització.

pi,16

231 64 34
Tels. 231 64 35
221 28 57
Barcelona - 2

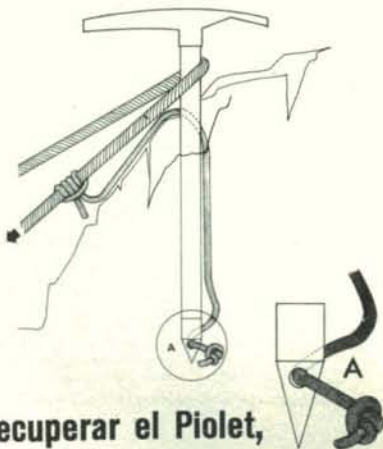
Camping

La Ballena Alegre

A 9 minuts de Barcelona per l'autopista de Castelldefels, el camping "LA BALLENA ALEGRE", us convida a acampar als seus boscos frondosos i a banyar-vos a les transparents aigües mediterrànies.

Així mateix i per a comoditat dels nostres clients hem instal·lat a l'interior del recinte del camping els serveis complets de bar, restaurant, serveis sanitaris, supermercat, dutxes, lavabos, assistència mèdica, parc infantil, zona esportiva, bugada i planxa i el sector comercial on podreu adquirir tots aquells articles que vulgueu.

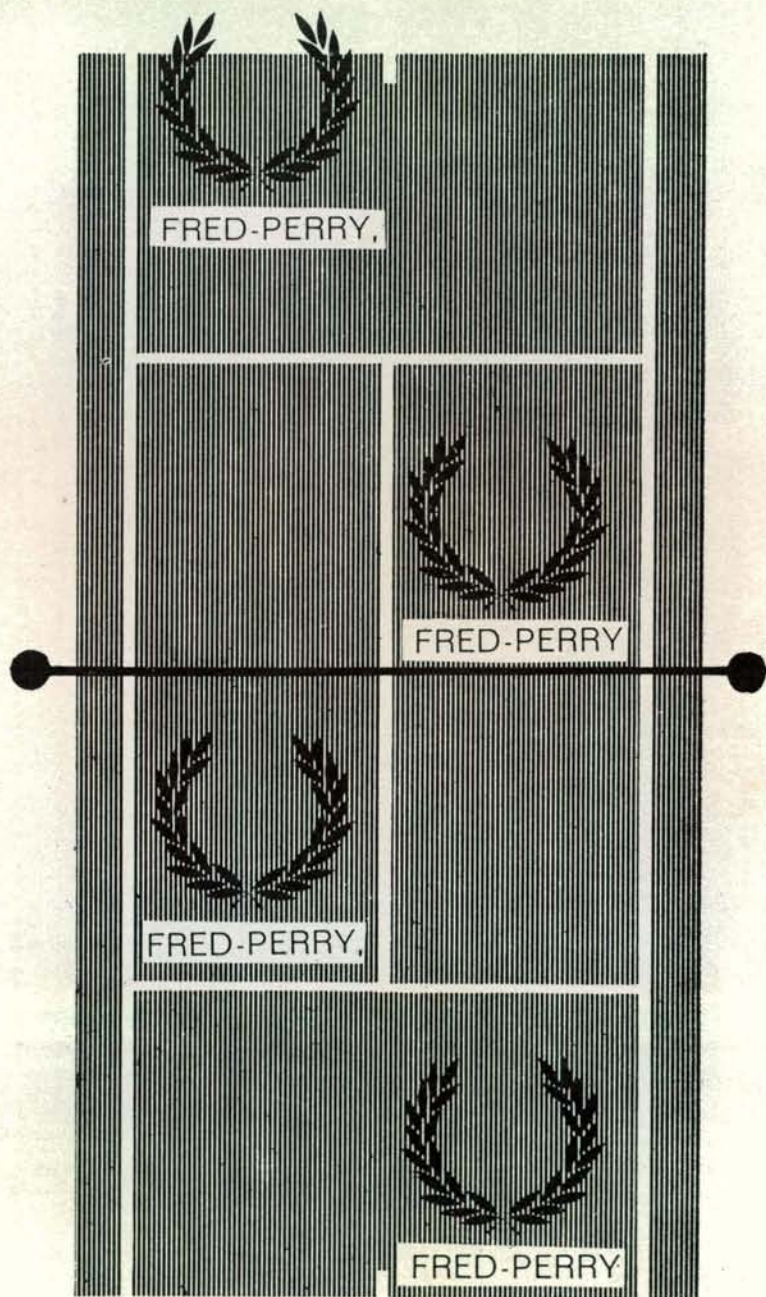
GRIVEL

Sistema per a recuperar el Piolet,
en un descens a doble corda.

SANTA
EULALIA
ESPORTS

Passeig de Gràcia, 93
BARCELONA-8

 **FRED
PERRY**
SPORTSWEAR

ÒPTICA CAPMANY

òptics diplomats

**Descompte especial
als senyors socis
del Centre Excursionista
de Catalunya**

**Qualitat i gran
assortiment en
CINE
ÒPTICA
FOTOGRAFIA**

Muntaner, 357 - Barcelona - Telèfon 211 26 57

Si visqués ADAM, s'equiparia

a Pavillerset

Igualment ho podreu fer vosaltres

